

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för naturresurser och
jordbruksvetenskap

Tidernas möjlighet?

– Om organisering av integrationsarbetet i Sävsjö och Vaggeryds kommun

The ultimate possibility?

– About the organisation of integration in Sävsjö and Vaggeryd Municipality

Lovisa Rogö

Tidernas möjlighet?

- Om organisering av integrationsarbetet i Sävsjö och Vaggeryds kommun

The ultimate possibility?

- About the organisation of integration in Sävsjö and Vaggeryd Municipality

Lovisa Rogö

Handledare: Erik Westholm, Sveriges lantbruksuniversitet, institutionen för stad och land, avdelningen för landsbygdsutveckling

Examinator: Malin Beckman, Sveriges lantbruksuniversitet, institutionen för stad och land, avdelningen för landsbygdsutveckling

Omfattning: 30 hp

Nivå: Avancerad nivå, A1E

Kurstitel: Självständigt arbete i landsbygdsutveckling

Kurskod: EX0797

Program/Utbildning: Agronomprogrammet - landsbygdsutveckling

Utgivningsort: Uppsala

Publiceringsår: 2016

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: Integration, civilsamhälle, governance, samverkan

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap
Institutionen för stad och land

Sammanfattning

Sverige har de senaste åren tagit emot ett stort antal flyktingar. Många utav dessa blir anvisade till mindre orter ute i landsbygdskommunerna. Mycket av ansvaret för integrationen och integrationsfrämjande åtgärder görs i civilsamhället som har fått intensifiera och behovsanpassa sina verksamheter till den situation som många kommuner idag står inför. Tendensen är att civilsamhället får en allt större roll som serviceproducent för välfärdstjänster samt integration. Att på detta sätt fördela ut ansvaret för samhällstjänster på flera instanser än den offentliga är exempel på det fenomen som kallas för *governance*. Det är denna ökande trend – och det samspel som allt oftare sker mellan kommun och civilsamhälle – inom flyktingfrågan som detta examensarbete behandlar.

Uppsatsen behandlar organiseringen av integration i två landsbygdskommuner, Sävsjö och Vaggeryd i södra delarna av Jönköpings län. Dels presenteras den kommunala organiseringen samt de insatser som görs utav civilsamhället; dels de olika aktörernas upplevelse av civilsamhällets roll i integrationsfrågan samt samverkansinitiativ som tagits i båda kommuner. Invandringen ses av de båda kommunerna som en möjlighet och det visar sig att civilsamhället upplevs som alltmer betydelsefull och får en viktig roll i kommunernas integrationsarbete. Civilsamhället tillhandahåller viktiga mötesplatser, som kan ge en ingång till gemenskap, språk och deltagande i samhället, vilket anses vara viktiga steg för en bra integration. Civilsamhällets verksamheter bygger på volontärarbete. Intervjuerna visar att, för att det stora mottagandet ska bli ”tidernas möjlighet” måste frågan hanteras rätt och civilsamhället behöver stödjas på olika sätt, exempelvis genom att utveckla och initiera samverkansnätverk. I studien framkommer också att de olika sektorernas ansvar och perspektiv bäst tas tillvara genom ökad samverkan.

Nyckelord: Integration, civilsamhälle, governance, samverkan

Abstract

Sweden has during the past couple of years received a lot of refugees, and many of them have been placed in smaller villages in the rural areas. A major part of the integration responsibility lies on civil society, which, as a consequence of the increased immigration, has intensified provision of integration measures. The study shows tendencies that the civil society takes a much higher responsibility in welfare and integration today than before, and this trend keeps on escalating. Distributing responsibility on several actors in society like this is an example of the phenomenon called *governance*. It is about this increasing trend – and the more common coordination between public authorities and civil society – that this thesis deals with.

The thesis discusses the organisation of integration in two rural municipalities, Sävsjö and Vaggeryd in Jönköping County, in southern Sweden. It deals with the organisation of both the public authorities' and civil society's work with integration, how civil society's role is perceived and if there is any cooperation between them. The immigration is seen as a possibility for both municipalities, and the role of civil society seems to be an important part in the integration process. Civil society is providing important meeting places, which are believed to provide a newcomer with connections, language and participation in society. All those are seen as important tools for a good integration. Most of the work done in civil society is built on voluntary work and in order to handle the high pressure, the civil society needs support. For the immigration to be the "ultimate possibility" for the municipalities, it has to be dealt with in the right way. Cooperation initiatives needs to be further developed and new initiatives should be encouraged. The different sectors, the public and the civil, have different responsibilities and perspectives, which is why the best effect probably is achieved when there is collaboration between them.

Keywords: Integration, civil society, governance, cooperation

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	7
1.1 Flyktingkrisen.....	7
1.2 Begreppsdefinitioner.....	8
1.2.1 Integration.....	8
1.2.2 Civilsamhälle.....	9
1.2.3 Governance.....	9
2 Syfte och mål	10
2.1 Frågeställningar.....	10
3 Bakgrund.....	12
3.1 Ansvar för nyanlända.....	12
3.1.1 Vägen från Migrationsverket till en kommun.....	12
3.1.2 Ny lag om mottagande.....	13
3.1.3 Nya utmaningar.....	14
4 Metod	16
4.1 Insamling av data.....	16
4.2 Urval.....	17
4.3 Intervjuer.....	17
4.4 Observation.....	19
4.5 Tolkning och analys.....	19
5 Teorianknytning.....	20
5.1 Civilsamhället traditionellt.....	20
5.2 Civilsamhället och engagemanget förändras.....	22
5.2.1 Från government till governance.....	23
5.2.2 Utmaningar.....	24
5.3 Integration och civilsamhälle.....	27
6 Resultat	29
6.1 Sävsjö.....	29
6.1.1 Kommunal organisering av integration i Sävsjö.....	29
6.1.2 Kommunen beroende av civilsamhället som får en allt viktigare roll.....	31
6.2 Vaggeryd.....	38
6.2.1 Kommunal organisering av integration i Vaggeryd.....	38
6.2.2 Civilsamhället "en mycket bärande del" i integrationen.....	40
7 Diskussion och slutsats.....	47
7.1 Invandringen som en möjlighet.....	47
7.1.1 Skillnad i kommunernas organisering.....	48
7.1.2 Civilsamhällets roll.....	49
7.1.3 Stöd behövs.....	53

7.2	Slutsats.....	54
7.3	Vidare studier	54
	Referenser.....	55

1 Inledning

September 2015 - Uppsalatåget stannar på spår 3 på Stockholm Central. På andra sidan perrongen står ett dubbeldäckartåg redo för avfärd. Perrongen som delas av det tåg jag precis kommit in med är avdelat med ett plastband som skiljer min sida från den andra. När jag närmar mig entrén till Stockholm Central förstår jag varför. Där står flera poliser och några representanter ifrån Migrationsverket tillsammans med en grupp människor i olika åldrar. Efter höstens medierapportering om flyktingkrisen tar det inte många sekunder för mig att koppla att den där gruppen med människor, barn, unga, gamla, kvinnor och män, är flyktingar. Deras blickar möter min och det jag ser träffar mig rakt i hjärtat.

När jag en stund senare sätter mig med en kopp nyrostat kaffe på Expressohouse märker jag att jag är alldeles skakis och att jag känner mig olustig till mods. Jag tar fram min Macbook, googlar flyktingar Jönköping (som är min hemkommun) och inte långt senare har jag skickat iväg ett Messenger-meddelande på Facebook till Rädda Barnen i Jönköping. Kort senare är jag uppskriven som läxstödare för ensamkommande pojkar på ett HVB-hem i Jönköping, ett engagemang som i skrivandes stund ännu sysselsätter mig.

1.1 Flyktingkrisen

Den så kallade flyktingkrisen¹ har under hösten 2015 engagerat många och i medier uttrycks vilja men också behov av samverkan mellan offentlig och idéburen sektor. I bland andra skriften LOSSA, utgiven

¹ Under hösten 2015 eskalerade flyktingströmmarna till Europa och Sverige. Medialt kom detta att benämnas som 'flyktingkrisen'.

av Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) 2015 ges exempel på betydelsen och behovet:

Parallellt med den offentliga mobiliseringen visar civilsamhället ett engagemang som saknar motstycke i modern tid. Etablerade ideella organisationer, enskilda personer och privata nätverk visar att de vill och kan bidra. Gärna i samverkan med det offentliga.

(SKL 2015a)

Det som händer i Sverige engagerar många och på kommuners hemsidor och i media eftersöks bidrag och frivilliga insatser. Flyktingkrisen tydliggör behovet av insatser och samverkan mellan samhällets olika aktörer, offentlig, privat och idéburen sektor. Den idéburna sektorn, som här diskuteras som civilsamhället, får en betydelsefull och ökad roll som producent av olika samhällstjänster när offentlig sektor inte räcker till. Detta är något som kanske tydligast syns vid tillhandahållandet av välfärdstjänster inom vård och omsorg, men kan tydligt kopplas även till integration. Att ansvaret för samhällstjänster på detta sätt fördelas ut på flera instanser är exempel på det fenomen som kallas för *governance*. Det är om denna ökande trend – och det samspel som allt oftare sker mellan kommun och civilsamhälle – som detta examensarbete handlar.

1.2 Begreppsdefinitioner

I det här avsnittet definieras och förklaras de i uppsatsen återkommande och viktiga begreppen *integration*, *civilsamhälle* och *governance*.

1.2.1 Integration

Integration kan ha många betydelser. De i studien ingående kommunerna definierar inte begreppet integration på sina hemsidor. Det gör däremot Länsstyrelsen som ”den process genom vilka personer med annat etniskt ursprung än den svenska blir delaktiga i samhället”. Integration handlar om att känna sig delaktig i samhället utan att ge upp sin kulturella särprägel. Det är ett begrepp som är förknippat med människors lika värde och god integration ger ett samhälle med ”tillgång för idérikeedom, inspiration och tillväxt där alla medborgare ska ha lika möjlighet till delaktighet i samhällslivet” (Länsstyrelsen Gotlands län 2016).

1.2.2 *Civilsamhälle*

Civilsamhället kan definieras på flera sätt och hänvisa till olika fenomen. Det kan också begränsas som en sfär av samhället som är skild ifrån staten, marknaden och det privata (Jeppsson Grassman & Svedberg 2007:131). Den definition som Sveriges regering arbetar med identifierar civilsamhället som:

En arena, skild från staten, marknaden och det enskilda hushållet, där människor, grupper och organisationer agerar tillsammans för gemensamma intressen.

(U 2014:04)

Enligt ovan omfattas därför det civila samhället av ”allmännyttiga ideella föreningar, registrerade trossamfund samt organisationer inom den ideella sektorn och den kooperativa rörelsen som generellt har någon form av oegennyttigt uppdrag, utan att vara statliga eller kommunala” (Ibid:2).

1.2.3 *Governance*

Governance benämns av Trägårdh (2007) som det fenomen där politiken blir decentraliserad och ansvaret för olika samhällstjänster sprids till flera aktörer. Utvecklingen och förändringen till ett alltmer individualiserat och nätverksbaserat samhälle leder till behov av lösningar för att möta de utmaningar vi står inför. Det har lett till en övergång från *government* till *governance*:

Där statliga aktörer, mer eller mindre frivilligt, måste styra i samarbete med andra aktörer; allt från nya sociala rörelser, stiftelser och frivilligorganisationer engagerade i lokal välgörenhet och socialt arbete till nationella näringslivsorganisationer, multinationella företag och transnationella icke-statliga organisationer.

(Trägårdh 2007:10)

Montin och Hedlund talar om *governance* som en interaktiv samhällsstyrning vilket innebär nätverksstyrning där flera aktörer är delaktiga. Dagens moderna nätverkstänkande associeras med innovativitet vilket öppnar för nya flexibla lösningar och en i många fall större demokratisk förankring (2009:27). På kommunal nivå innebär detta att man söker samarbetspartners utanför den kommunala apparaten. Det sker också genom till exempel kontraktsstyrning där man med ekonomiska bidrag i större grad försöker styra de tjänster som ideella föreningar och organisationer utför (Ibid:25).

2 Syfte och mål

Det här självständiga arbetet har som mål att öka kunskaperna om organiseringen av integration av nyanlända i två landsbygdskommuner i Jönköpings län. De valda kommunerna är Sävsjö och Vaggeryd.

2.1 Frågeställningar

Syftet är att se hur olika aktörer i landsbygdskommuner, mot bakgrund av det stora mottagandet, hanterar den utmaning det innebär att integrera de nyanlända i det svenska samhället. Arbetet syftar även till att ta reda på hur aktörerna i en landsbygdskommun ser på integration, hur insatserna och organiseringen skiljer sig mellan kommunerna och hur civilsamhällets insatser uppfattas. De övergripande frågeställningarna är följande:

- Hur arbetar Sävsjö och Vaggeryd med organiseringen kring integrationen av nyanlända?
- Vad har civilsamhällets aktörer för roll i integrationen?
- Arbetar kommunerna i samverkan med civilsamhällets aktörer?

För att svara på frågorna genomförs en intervjustudie och jämförelse av två kommuner i Jönköpings län, Sävsjö och Vaggeryd. Målet med denna är att förstå integrationsarbetet i de två kommunerna och bidra med kunskap kring i vilken omfattning samverkan mellan kommun och civilsamhälle sker. Invandringen framställs ofta som en stor möjlighet för landsbygdskommunerna, varför det ur ett landsbygdsutvecklingsperspektiv är intressant att fundera över hur man i de respek-

tive kommunerna ser på det stora mottagandet av nyanlända och hur civilsamhällets roll i integrationsarbetet ser ut.

Förhoppningen är att studien ska urskilja de olika aktörernas ståndpunkt i integrationsfrågan, vad det finns för utmaningar och ge ett värdefullt underlag för de berörda kommunerna i framarbetandet av strategier för integration och ytterligare samverkan aktörer emellan.

3 Bakgrund

Sverige har de senaste åren tagit emot ett stort antal flyktingar ifrån bland andra Syrien, Afghanistan och Irak (Migrationsverket 2016b). Under hösten eskalerade antalet flyktingar som anlände till Sverige, något som medialt benämndes som *Flyktingkrisen*. Flyktingströmmen ställer stora krav på landets kommuner som tillsammans med länsstyrelsen är ansvariga för flyktingmottagandet. Inte sällan är det landsbygdskommunerna som får ta emot en större andel av de nyanlända. Flera av de kommuner som ligger i topp på Migrationsverkets lista över kommuner som tagit emot flest flyktingar per capita är små kommuner såsom Högsby, Lessebo, Fagersta och Laxå med en liten befolkning (Migrationsverket 2015). Dessa kommuner lider ofta av minskande befolkning och har därav en tuff ekonomisk budget till följd av låga skatteinkomster.

3.1 Ansvaret för nyanlända

I Sverige delas ansvaret av nyanlända mellan kommuner, landsting och myndigheter. Själva mottagandet av de nyanlända är Migrationsverkets ansvar men efter beviljat uppehållstillstånd och eventuell anvisning till en kommun är det Arbetsförmedlingen, ibland tillsammans med kommunen som tar över ansvaret.

3.1.1 Vägen från Migrationsverket till en kommun

Första steget när en person söker asyl i Sverige är att denne vänder sig till Migrationsverket som under tiden den asylsökande får sin ansökan prövad också erbjuder boende (Migrationsverket 2016c). Som asylsökande kan man välja att tacka nej till Migrationsverkets boende och istället hitta något eget, exempelvis hemma hos släktingar eller be-

kanta. Under asylprövningstiden är kommunen ansvarig för att erbjuda skolplatser till barnen (Migrationsverket 2016d). När beslut om uppehållstillstånd tagits anvisas personen till en kommun, om denne inte redan på egen hand hittat boende (Migrationsverket 2016e).

För att uppmuntra kommuner att ta emot nyanlända har ekonomiska styrmedel använts, till exempel har etableringsplanen påbörjats först efter att personen blivit kommunmottagen vilket minskat kommunernas risktagande då de annars riskerar att bli ekonomiskt ansvariga för nyanlända en längre tid än tidigare. Det har även utgått en prestationsbaserad ersättning där man valt att premiera de kommuner som har ett högt mottagande (Ds 2015:33, s. 38).

Med hjälp av Arbetsförmedlingen tas en tvåårig etableringsplan fram, denna ”ska minst innehålla utbildning i svenska för invandrare, samhällsorientering och andra aktiviteter för att underlätta och påskynda den nyanländes etablering i arbetslivet” (Ds 2015:33, s.11). Det är kommunen som tillhandahåller tjänster såsom svenskundervisning, Svenska för invandrare (SFI) samt samhällsorientering (Migrationsverket 2016f). Hur en kommun vidare väljer att arbeta med integrationsfrågorna kan skilja sig från kommun till kommun.

3.1.2 Ny lag om mottagande

Vilken kommun som en nyanländ blir anvisad till beror på de överenskommelser som finns emellan Migrationsverket och kommunerna. Det är Länsstyrelserna som ”överlägger och skriver överenskommelser med kommunerna i respektive län om mottagandet av flyktingar och skyddsbehövande och deras anhöriga” (Migrationsverket 2016d). Nyanlända som inte bosätter sig på egen hand regleras igenom överenskommelserna.

Men överenskommelserna har tidigare inte varit förpliktigande vilket inneburit ett system som ”saknar möjlighet att säkerställa att det frivilliga mottagandet blir tillräckligt” (Ds 2015:33, s. 33). Av denna anledning lades det i slutet av 2015 fram ett lagförslag på att alla kommuner ska tvingas göra överenskommelser om mottagande, något som gick igenom och kom att gälla från och med den 1 mars 2016. När kommunerna tidigare ställt sig ovilliga att ta emot nyanlända har det resulterat i att många med uppehållstillstånd stannar kvar i Migrationsverkets anläggningsboenden och kan få vänta länge på att bli anvisad en kommun. Det har i sin tur lett till en fördröjd etableringsprocess vilket skapar ovisshet och oro för många. Dessutom är det många som tröttnar på den långa väntan och själva ordnar eget boende, ”vil-

ket ofta resulterar i att de flyttar till kommuner som redan har ett högt mottagande av nyanlända” (Ds 2015:33, s. 37). Något som riskerar att skapa ett segregerat samhälle.

Många nyanlända kommer till Sveriges landsbygdskommuner (SOU 2008:56). Det är dock många som sedan söker sig från landsbygden till tätorterna, ett urbaniseringsmönster som även många svenskar följer (Rosenqvist). Rosenqvist anser att de kommuner som valt att ta emot mycket flyktingar varit alldeles för dåliga på att arbeta med strategier i syfte att få dem att stanna kvar på orten (Ibid:28).

Landsbygdskommunerna som har tagit och tar emot många nyanlända får en mycket pressad situation med brist på skol- och förskoleplatser samt ett högt tryck på vård och omsorg. Mottagandet av nyanlända i en kommun genererar också generösa statsbidrag. Samtidigt får landsbygdskommunerna ett ökat befolkningsunderlag (vilket är lika med ett skatteunderlag), något som många landsbygdskommuner är i stort behov av för att bibehålla en god samhällsservice. Med den nya lagstiftning kring ett mer proportionellt mottagande i kommunerna görs bedömningen att:

För att förbättra etableringen i samhället bör bosättningen av nyanlända flyktingar och andra skyddsbehövande samt deras anhöriga ske snabbare och fördelningen mellan kommunerna vara mer proportionerlig i förhållande till arbetsmarknadsförutsättningar, befolkningsstorlek och annat mottagande. För att uppnå detta bör alla kommuner vara med och ta ansvar för mottagandet.

(Ds 2015:33, s. 39)

3.1.3 Nya utmaningar

Sverige står inför stora utmaningar nu och i den nära framtiden. Dels står Sverige inför en ökad urbanisering där landsbygdens attraktivitet tycks ge vika för den alltmer växande staden, dels finns det demografiska utmaningar att ta hänsyn till. På grund av befolkningspyramidens snedställning, där vi har fler äldre i befolkningen än yngre, kommer vi i framtiden få ett allt större behov av vård och omsorg i samhället. Vård, omsorg och arbetsmarknad ligger under kommunens ansvar och många kommuner, särskilt de små, får svårt att klara detta. Integration blir därför också en stor utmaning för kommunerna eftersom det är nyckeln till etablering i samhället. Fungerar inte integrationen riskerar kommunerna att de nyanlända blir en stor kostnad i framtiden. Utvecklingen pekar på att civilsamhället får en allt vikti-

gare roll för att tillgodose god samhällsservice och välfärd. Bland annat SKL menar att

andra samhällsaktörer också [har] en avgörande roll för att nyanlända ska etablera sig i samhället och i arbetslivet. Såväl det civila samhället som näringsliv och arbetsmarknadens parter är centrala och viktiga aktörer i mottagandet

(SKL 2015b)

Samhället förändras och i flera statliga styrdokument lyfts samverkan som ett nyckelbegrepp för att möta utmaningarna. År 2010 gjordes en integrationsöverenskommelse mellan regeringen, idéburna organisationer inom integration samt SKL där det finns ett uttryckt behov av att:

Både den offentliga och den ideella sektorn [får] ett ansvar för att underlätta framväxten av nya organisationer och utförare samt olika former för samverkan och avtal

(Integrations- och jämställdhetsdepartementet 2010:12)

Överenskommelsen från 2010 betonar den idéburna sektorns allt starkare roll som samverkanspartner för den offentliga sektorn. I överenskommelsen ser man civilsamhället som en resurs och samverkan som central för ”en god samhällsutveckling” (Ibid 2010:2). Exempel på framgångsrika samverkansinitiativ mellan olika aktörer har SKL samlat i skriften *LOSSA – Lokala spelplaner för samverkan mellan olika aktörer*. I denna lyfts betydelsen av att ”mobilisera hela samhällets insatser för en framgångsrik integration”.

Civilsamhället ses därför som ett betydelsefullt komplement till den offentliga, som en nyskapande och innovativ aktör (SKL 2015a). Den offentliga sektorn har ofta ganska strikta verksamhetsramar att förhålla sig till, något som skiljer dem ifrån ideella sektorn där man lättare kan ”tänka utanför boxen”. Den idéburna sektorns självständighet och flexibilitet bör därför värnas enligt Överenskommelsen (Integrations- och jämställdhetsdepartementet 2010:2). För att underlätta för samordning och samverkan på en lokal nivå har något som kallas metodstöd tagits fram, det är lokal överenskommelse som:

I första hand [ska] tydliggöra uppdrag, ansvarsfördelning, roller och rutiner mellan Arbetsförmedlingen och kommuner samt andra myndigheter och organisationer såsom landsting/regioner, Försäkringskassan och Migrationsverket. Det ska också beskriva hur samverkan kan ske med idéburna organisationer och det lokala näringslivet

(Arbetsförmedlingen 2015:4)

4 Metod

Det empiriska materialet har tagits fram dels genom intervjuer men också genom deltagande observation. För att förstå hur Sävsjö och Vaggeryds kommun arbetar med integration har intervjuer genomförts, både med kommunpolitiker, tjänstemän samt representanter ifrån civilsamhället. Till hjälp för förståelsen har även deltagande observation gjorts under en fyra veckors praktik på en av kommunernas arbetsmarknadsenhet.

4.1 Insamling av data

De ingående kommunerna i studien är Sävsjö och Vaggeryd. Kommunerna gränsar till varandra men flyktingmottagandet det senaste året skiljer sig åt. Sävsjö och Vaggeryds kommun ligger båda i Jönköpings län i norra delarna av Småland.

Sävsjö är en liten kristdemokratiskt styrd kommun som den 31 december 2015 hade 11 228 invånare (SCB 2016). Centralorten är Sävsjö och andra större orter i kommunen är Vrigstad, Stockaryd och Rörvik (savsjö.se 2016). Liksom flera mindre landsbygdskommuner i Sverige är Sävsjö en kommun som under 1990-talet tappat befolkning på grund av urbanisering och avfolkning av landsbygden, något som planat ut under 2000-talet och stabiliserat sig.

Vaggeryd är en moderatstyrd kommun som hade 13 372 invånare den 31 december 2015 (SCB 2016). Kommunen har två centralorter, Vaggeryd och Skillingaryd, andra större tätorter är Hok och Klevshult (vaggeryd.se 2016). Vaggeryds kommun har till skillnad från Sävsjö haft en mer stabil befolkningstillväxt mycket tack vare sitt centrala läge längs med Europaväg 4 och mitt emellan Jönköping och Värnamo.

4.2 Urval

Motiveringen till att Sävsjö och Vaggeryd valts ut är att de är intressanta. Den ena kommunen, Sävsjö, har hamnat högt upp på Migrationsverket lista över kommuner som tagit emot flest flyktingar i förhållande till sin folkmängd. Migrationsverket har på den listan satt värdet 1 på den kommun som tagit emot flest och värdet 290 på den kommun som tagit emot minst. Sävsjö har fått värde 5 och Vaggeryd 218 (Migrationsverket 2015). Kommunerna gränsar till varandra och Vaggeryd som tvärtemot Sävsjö fått ett högt värde är av den anledningen intressant att studera. Enligt Migrationsverkets siffror har Sävsjö tagit emot 212 stycken flyktingar 2015 när motsvarande siffra för Vaggeryd är 30 stycken (Migrationsverket 2016a). Antal mottagna ensamkommande barn är inte inräknade i denna siffra, varför det totala mottagandet i kommunerna därför blir högre. Varför de respektive kommunerna tagit emot olika många kan ha olika anledningar, det kan bero på politisk vilja och tillgång på bostäder bland annat. Det är intressant att studera om och hur det ökade flyktingmottagandet påverkar de insatser inom integration som sker inom de respektive kommunerna. Både Sävsjö och Vaggeryd klassas enligt Jordbruksverkets kategorisering som landsbygdskommuner (Jordbruksverket 2016), vilket tagits hänsyn till vid valet av dessa. Värt att notera är att Habo kommun i Jönköpings län har fått högre värde än Vaggeryd men räknas enligt Jordbruksverkets klassificering som stadsområde.

4.3 Intervjuer

kvalitativa intervjuer lämpar sig bra för syftet med den här uppsatsen eftersom de även ger utrymme för informanternas egna upplevelser och erfarenheter (Dalen 2015). På så sätt har jag fått en ökad förståelse för materialet. Intervjuerna gjordes under februari och mars månad 2016. De har hållits på den plats som passat informanten bäst, på deras kontor, hem, i deras föreningslokal eller på ett kafé. Intervjuerna har utförts som semi-strukturella intervjuer och utgått ifrån intervju-manus där frågorna kretsat kring olika teman exempelvis; synen på mottagandet till kommunen, verksamheten och hur den är organiserad, samt hur man ser på samverkan. Intervjuerna spelades in för att ge bättre utrymme för intervjuaren att upptäcka intressanta bispår, ställa följdfrågor och uppmärksamma nyanser i språket. Informanterna har vid förfrågan fått lov att granska texten innan publicering. Syftet med

detta har varit att se till att informanterna är trygga med det de sagt i intervjuerna, och för att upptäcka och hinna korrigera eventuella missförstånd eller felaktig tolkning av intervjuerna.

Ifrån respektive kommun har intervjupersoner valts ut, en tjänsteman och kommunalrådet i respektive kommun. Även fyra aktörer ifrån civilsamhället i respektive kommun har intervjuats. Sammanlagt har åtta stycken intervjuer med civilsamhällets aktörer intervjuats. Det finns såklart fler aktörer i de respektive kommunerna som arbetar med integration och de för studien utvalda aktörerna representerar bara ett urval av dessa. Det har inte varit lätt att hitta lämpliga aktörer att intervjua eftersom integrationssatsningarna är rätt nya och att många inte aktivt marknadsför dem via sin hemsida. Aktörerna har valts ut dels med hjälp av tryckt material utgivet från kommunen, genom sökning på internet, personliga kontakter samt genom snöbollsmetoden där en aktör har tipsat om en annan. Jag är medveten om att det kan finnas aktörer i de båda kommunerna, andra kyrkosamfund, studieförbund och organisationer som kan ha en helt annan bild av integrationsfrågan än de som är intervjuade. De utvalda informanterna arbetar med integrationsfrågan på olika sätt och deras insatser verkar vara erkända i det omgivande samhället. Därmed anser jag att de som intervjuats ändå ger en bra bild av organiseringen av integrationsfrågan i respektive kommun.

De ingående aktörerna i studien består av flera kyrkosamfund, en ideell biståndsorganisation, ett studieförbund, två idrottsföreningar, och en privatpersoner som arbetar för ett integrationsnätverk och presenteras kommunvis nedan.

Sävsjö kommun

- Stefan Gustafsson (Kd), kommunalråd
- Lillemor Hultqvist, Administrativ chef för Socialförvaltningen
- Individuell Människohjälp, IM-hemmet i Vrigstad
- Svenska kyrkan i Sävsjö pastorat
- Fotbollsföreningen Sävsjö FF
- Höglandskyrkan

Vaggeryds kommun

- Allan Ragnarsson (M), kommunalråd

- Flyktinghandläggare Lena Lindkvist och projektsamordnare Michael Anderberg, tjänstemän på arbetsmarknadsenheten
- Internationella Vänner i Vaggeryd
- Missionskyrkan i Skillingaryd
- Skillingaryds Idrottsällskap (SIS)
- Nykterhetsrörelsens Bildningsverksamhet, NBV i Skillingaryd

4.4 Observation

Som en del i agronomutbildningen har jag under delar av januari och februari haft fyra veckors praktik på arbetsmarknadsenheten, *Jobbhuset* i Sävsjö kommun. En stor del av kommunens integrationsinsatser ligger under Jobbhuset och jag har under min praktik därför fått en god inblick i hur Sävsjö kommun arbetar rent praktiskt med integrationsåtgärder. Mina arbetsuppgifter under praktiken bestod bland annat i att hjälpa till att hålla samhällsinformerande lektioner för nyanlända och hjälpa dem att skriva CV, samt följa med ut till olika trähusfabriker och presentera projektidén till regionens kommande trähusprojekt. Trähusprojektets idé är att människor som idag står långt ifrån arbetsmarknaden, varav många nyanlända, ska få utbildning och praktik som så småningom ska leda till anställning i trähusbranschen som i detta område är en stor och växande bransch. Det jag fick uppleva och observerade under mina fyra veckor på kommunens arbetsmarknadsenhet har fungerat som en bra grund för förståelsen av hur man ser på integration och arbetar med frågan i Sävsjö kommun. Det har också hjälpt mig att hitta aktörer att intervjua i kommunen, något som annars förmodligen skulle varit svårare.

4.5 Tolkning och analys

Intervjusvaren har efter transkribering kodats och tematiserats efter återkommande teman i intervjuerna. Intervjusvaren har sedan jämförts inom de respektive kommunerna och i ett ytterligare skede har en jämförelse mellan de två kommunerna varit möjlig.

5 Teorianknytning

I det här kapitlet diskuteras civilsamhällets roll i samhällsutvecklingen. Civilsamhället har traditionellt varit och förblir stor och betydelsefull i Sverige. Dess viktiga och mångsidiga roll är under förändring och tros framöver få en allt betydande roll när det gäller välfärds- och integrationsåtgärder.

5.1 Civilsamhället traditionellt

Sverige har länge haft en stark civil sektor med medlemstata föreningar och organisationer. Jämför man med andra länder är Sverige unikt i det avseende att vi har en stark idéburen sektor samtidigt som vi också har en stor offentlig sektor och en stark välfärdsstat (jämför exempelvis USA, Baer 2007). Civilsamhället identifieras av Harding (2012:12) som viktig i flera anseenden. Som:

- Röstbärare
- Serviceproducent
- Gemenskapskapande
- Demokratiskola
- Motvikt till staten

Det civila samhället fungerar alltså dels som *röstbärare*. Det innebär att det ges utrymme för vem som helst att engagera sig enligt sina intressen. På så sätt menar bland andra Selle (2013:62) att individer skaffar sig makt att genom sitt engagemang påverka politiska processer och beslut. Genom engagemang och organisering i föreningar och organisationer ges befolkningens en chans att uttrycka behov och krav. Civilsamhället fungerar organiserande och därmed också lob-

bande mot politiken och förser den med *input* (Ibid 2013:62). Politikernas roll blir att lyssna till de åsikter som uttrycks och föra dem vidare politiskt (Pestoff 2012:111). Civilsamhällets uttryckta behov och krav blir därmed en *output* och resultat av politiska processer. I den här meningen ses civilsamhället också som en *demokratiskola* där människor har möjlighet att utöva sitt inflytande och känna att de har möjlighet att påverka.

Både nationella organisationer och gräsrotsorganisationer och andra lokala grupper fungerar därför som en arena där det finns möjlighet att utöva ett aktivt medborgarskap.

(Jeppsson Grassman & Svedberg 2007:128)

Civilsamhället kan därför betraktas som en viktig förutsättning för ett aktivt medborgarskap. Men en förutsättning för att civilsamhället ska fungera väl är att det finns organisationer och aktiviteter att engagera sig i då det förser medborgarna med ett utrymme för deltagande och handling (Jeppsson Grassman & Svedberg 2007:128). Den civila sektorn i Sverige är stor och ses ofta som en *motvikt till staten* att räkna med. Därmed kan man anse civilsamhället vara viktig som en arena för demokrati där flera föreningar och organisationer utövar demokratisk påverkan och lobbying gentemot politiska partier, riksdag och regering samt Europaparlamentet. Kärnan i den civila sektorn är det volontära arbetet, och civilsamhället blir därmed också synonymt med frivilligsektorn. Det syns tydligt i integrationsfrågan där många som arbetar med mötesplatser och integrationsfrämjande åtgärder arbetar på frivillig basis. Det svenska civilsamhället bygger i hög grad på frivilliga insatser till skillnad från i flera andra jämförbara länder. Endast två procent av alla löntagare finns inom den svenska *non-profit* sektorn. Detta torde innebära enligt Jeppsson Grassman och Svedberg att

Den svenska sektorn är av en relativt "icke-professionell" och "folklig" karaktär med en verksamheten som bedrivs på frivillig basis, något som är helt i linje med den svenska traditionen av folkrörelser och självbild som genereras av detta. Den svenska sektorn kan karaktäriseras som medlemsbaserad och har en frivillig orientering till skillnad från en tjänstebaserad, professionell orientering.

(2007:135)

Som visat ovan är civilsamhället, sett ur en demokratisynvinkel, av stor vikt. Men civilsamhället har även funktionen att *skapa gemenskap* och identitet (Trägårdh et al 2013). Gemenskap och identitet omtalas ibland som socialt kapital. Det är något som ges av täta nätverk och socialt kapital anses vara "limmet som binder samman ett samhälle

och skapar positiva sociala och politiska utfall” (Baer 2007:67). Det här är särskilt relevant då det gäller integration. Mycket av de integrationsfrämjande åtgärderna görs idag av civilsamhället och ett starkt socialt kapital kan då bli en förutsättning för en välfungerande integration. Då många föreningar är skapade med syfte att värna vissa intressegrupper eller vänder sig till särskilda folkgrupper skyddas också sårarter och pluralism.

Civilsamhällets roll som *serviceproducent* är för Sveriges del relativt ny. Idag får allt fler aktörer spelrum i verksamheter som tidigare varit stängda för andra än offentliga aktörer. Denna förändring avspeglas i den växande trenden där aktörer ifrån civilsamhället får en allt större roll som leverantör av välfärdstjänster och integrationsinsatser i samverkan med offentliga aktörer.

5.2 Civilsamhället och engagemanget förändras

Det finns trender i samhället idag som tyder på att civilsamhället får en ökad roll och betydelse i vissa hänseenden (Harding 2012; Kulturdepartementet et al 2008). Föreningslivet och den ideella sektorn har redan historiskt haft en stor roll och setts som viktiga i flera avseenden (vilket redovisas för i stycke 5.1). Av denna anledning utgår därför statliga stöd till ideella föreningar. Stöden kan sägas vara samhällsbyggande motiverade och bidrag utgår årligen till idrottsrörelsen, folkbildningen och nykterhetsrörelsen. Likaså premieras ungdoms-satsningar (Trägårdh et al 2013:15). Idag lider många föreningar och organisationer av ett stort medlemstapp och svenskarnas engagemang i den idéburna sektorn förändras i stort. Wijkström (2011:40) uttrycker det som att sociala rörelser går från *voice* till *service*, och från *members* till *volunteers*. Det handlar i mindre grad om att lobba för olika åsikter och påverka politiska processer (*voice*) än tidigare. Istället får den idéburna sektorn en större roll som *serviceproducent*.

Engagemanget och de ideella insatserna förändras och blir mer *ad hoc*-riktade med projektriiktade insatser och lösare band till organisationen/föreningen som resultat (Skov Henriksen 2013). Särskilt viktigt kan den här typen av engagemang sägas ha när det gäller integrationsfrågan, särskilt efter *flyktingkrisen* hösten 2015. Den mediala uppmärksamheten på frågan har inneburit att många människor berörts av flyktingarnas situation. Följden är att många därmed också engagerat sig på olika sätt, i organisationer och föreningar som de tidigare inte alls var involverade i.

Den idéburna sektorn får en allt starkare roll som serviceproducent. Inom området välfärd till exempel, får icke-vinstdrivande organisationer en allt större plats i välfärdsproduktionen (Harding 2012:11). Trenden märks av genom exempelvis den politiska överenskommelsen som träffades 2008 mellan regeringen, idéburna organisationer och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). Överenskommelsen gick ut på att idéburna organisationer precis som de offentliga aktörerna släpptes in på marknaden som välfärdsproducenter (Kulturdepartementet et al 2008). Denna utveckling syns på flera håll i Europa (Pestoff 2012).

I takt med att de demografiska utmaningarna ökar tycks det finnas allt högre förväntningar på att det offentliga ska ta ett större ansvar finansiellt och i handling. Detta trots att den offentliga skattefinansierade välfärden tycks minska och "nedmonteras" (Skov Henriksson 2013:67). Den kommersiella marknaden riktar sig alltmer mot de som har pengar, vilket lett till att den idéburna sektorn tar en allt större roll som välfärdsproducent. På så sätt fyller den "luckor" i den offentliga välfärden. Sådana behov har alltid funnits och Harding pekar ut Stadsmissionen som ett exempel på en organisation som sedan länge "fyller luckor" där det offentligas verksamheter inte tycks räcka till (2012:79). Även Skov Henriksson (2013:66) lägger betoning på hur de ideella insatserna har förmåga att hjälpa samhällets utsatta och "täppa till hål i det i övrigt finmaskiga säkerhetsnätet". Också faktorer såsom en allt äldre befolkning, en snedställd befolkningspyramid med många äldre och färre yngre samt samtidens befolkningsflyttningar på grund av krig och konflikter i olika delar av världen, skapar förändringsbehov av organiseringen av samhället.

På flera politiska områden, såväl inom välfärden liksom inom integrationsområdet framhävs behovet av samverkan mellan offentlig och idéburen sektor. I till exempelvis skriften *LOSSA – lokala spelplaner för samverkan mellan olika aktörer* som är utgiven av SKL lyfts civilsamhällets insatser som "ett betydelsefullt komplement till det offentligas" (SKL 2015a). Här väljer man att erkänna civilsamhällets betydelse i olika verksamheter.

5.2.1 Från government till governance

För att möta framtidens utmaningar behövs enligt Montin och Hedlund ett samspel mellan olika samhällsaktörer. Denna utveckling brukar också benämnas som en övergång från *government* till *gover-*

nance. Den tidigare starka centralmakten decentraliseras och dess verksamheter öppnas upp för andra aktörer. *Governance* innebär en

breddning av antalet aktörer som är involverade i politik och planering.

(Reuter 2012:223)

Governance innebär att fler aktörer släpps in i olika statligt styrda verksamheter. Konsekvensen av det blir att ett alltmer organiserat och målinriktat samarbete mellan kommuner och frivilligorganisationer utvecklats (Skov Henriksen 2013:67). Istället för att de ska vara varandra motstående i olika intressen blir stat och civilsamhälle kompletterande mot varandra.

Civilsamhället [uppfattas] inte längre som en organisering som rent principiellt är i *opposition* mot stat och marknad, utan som en (välfärds)zon som i samarbete med stat och marknad ska komplettera och stötta konkurrensstaten i dess försök att inkludera medborgarna och motverka utanförskap.

(Skov Henriksen 2013:72).

Skov Henriksen benämner detta som en välfärdspolitisk ”framing” och menar att den statliga politiken ämnar strukturera frivilligheten.

[Det] frivilliga engagemanget i ökande grad uppfattas som ett instrument som ska understödja statens ansträngningar att investera i medborgarnas framtida kvalifikationer (till exempel utbildning och ledarerfarenhet) och skydd mot framtida risker (till exempel arbetslöshet)

(Skov Henriksen 2013:73)

Risken med detta är att staten riskerar inkräkta på flera av de viktiga roller som civilsamhället i samtiden hyllas för såsom dess flexibilitet och fristående från staten.

5.2.2 Utmaningar

Utvecklingen mot statens allt större kontroll och försök till styrning av civilsamhället, samt mot *governance*-tänket ställer de respektive samhällssektorerna inför olika utmaningar. En utmaning gäller att bibehålla civilsamhällets oberoende och fristående roll och förmåga till innovativitet samt ge den utrymme att utveckla rollen. Men det gäller också att bibehålla civilsamhällets demokratiska kvaliteter och ”allas möjlighet att engagera sig, göra sin röst hörd och vinna inflytande” (Harding 2012:11). Att civilsamhället som prisats för sin oberoende ställning gentemot staten inte kuvas utav den senare är en stor och viktig utmaning. För samtidigt innebär den oberoende ställningen

också ofta att ideella organisationer och föreningar uppfattas som mer förtroendeingivande än både stat och näringsliv (Harding 2012).

Den idéburna sektorn anses därmed besitta vissa kvaliteter som kan anses saknas eller missgynnas i offentligt eller marknadsmässigt drivna organisationer. När det handlar om mindre organisationer har småskalig verksamhet demokratiska fördelar då de förknippas med närhet och stort demokratiskt inflytande över egna organisationen (Harding 2012:92). Även enskilda medlemmar i ideella organisationerna ses som en viktig resurs i dessa sammanhang. Tänkas kan att de har en egen personlig koppling till verksamheten och enligt Harding är de också viktiga i det hänseende att ”förankra verksamheter i en lokal eller annan kontext samt som volontärer och som personer med erfarenhet som anhöriga eller mottagare av olika insatser” (Harding 2012:92). I och med att många i den idéburna sektorn är oavlönade kan det tänkas att deras engagemang genererar ett mervärde som inte har med ekonomi att göra. Enligt Jeppsson Grassman och Svedberg finns det två huvudidéer om varför människor väljer att engagera sig frivilligt. Det kan göras som ett substitut för ett lönearbete. Det finns också ett egenvärde med att volontärarbeta, vilket kan ses som en självständig kraft i civilsamhället oberoende av vilka behov som välfärdsstaten har (Jeppsson Grassman & Svedberg 2007).

Att arbeta ideellt utgör en viktig del i att skapa och bibehålla ett starkt socialt kapital. Diskussionerna om individens allt större fokus på sig själv och sitt, vilket då skulle vara ett hot mot det sociala kapitalet i samhället, finner Jeppsson Grassman och Svedberg ingen grund för. De menar att:

Frivilligarbete som ett uttryck för medborgerligt deltagande [inte] är på väg att urholkas i dagens Sverige. Istället visar våra studier att det finns mycket traditionellt frivilligarbete kvar. Men de är fortfarande oftast inte av ”rätt sort”: sport- och fritidsorganisationer är det överlägset vanligaste området för engagemang, vilket också avspeglar sammansättningen av den frivilliga sektorn.

(Jeppsson Grassman & Svedberg 2007:152)

von Essen, Jegermalm och Svedberg pekar på studier som visar att individualiseringen tvärtemot att distansera människor ifrån varandra, istället får mening som ”ett sätt att visa upp sin identitet i relation till vad människor uppfattar som konformt och materialistiskt samhälle” (2015:22). När det gäller flyktingfrågan får civilsamhället, vars organisering traditionellt ses som grunden till den starka välfärdsstaten,

återigen en stark roll och medborgarna får åter en viktig roll i samhällsbyggandet (Westholm 2016).

Samtidigt som det sker en organisationsförändring som innebär mer utav *ad hoc* engagemang än det tidigare medlemsknutna sker också förändringar när det kommer till de statliga bidrag som betalas ut. Statliga bidrag har tidigare varit baserat på medlemsantal eller verksamhetens storlek. Men med samtidens förändring blir flera stöd villkorade och baserade på prestation som till viss del kan innebära en indirekt styrning av verksamhetens innehåll (Harding 2012:137). Risken med att knyta idéburen verksamhet närmre den offentliga är att man då inskränker idéburna aktörers självständighet och förmåga att själva utforma sin verksamhet, något som civilsamhället hyllas för. Att ha civilsamhället som välfärds- och serviceproducent är inte helt problemfritt. Det finns flera problem med att ställa högre krav och fördela över ansvar på civilsamhället. Dessa nämns av Skov Henriksen (2013:69), liksom av Greve i samma upplaga (2013:130) och som båda refererar till Salamons så kallades *Voluntary failures*. De lyfter flera aspekter som kan bli problematiska och bör tänkas över när den idéburna sektorn får ansvar som producent av välfärdstjänster. Dessa är:

1. Sektorn har svårt att tillhandahålla kollektiva nyttigheter och kan inte generera tillräckliga resurser. Något som kan bero på att medel och/eller vilja saknas.
2. Frivilliga insatser kan inte tillgodose alla grupper och behov. Kanske måste verksamhet inrikta sig på särskilt utvalda problemområden/grupper?
3. Det kan bli ett demokratiskt problem när hjälp och stöd därav inte blir en självklar rättighet.
4. Kompetensbrist: eftersom det ofta är "amatörer" som engagerar sig på frivillig basis är det inte säkert att man för verksamheten kan garantera att rätt kompetens finns tillgänglig. Offentliga verksamheter å andra sidan har krav på att hålla hög transparens och legitimitet i sina verksamheter, något som idéburna verksamheter inte nödvändigtvis i alla lägen lyder under.

När det är flera aktörer, där vissa arbetar gratis kan det leda till lönedumpning. Vidare är det tänkbart att det är svårt att rimma frivillig-

hetsarbete med arbetslagar, något som också begränsar möjligheten för idéburna aktörer att bedriva verksamheter (Ibid).

5.3 Integration och civilsamhälle

I en utredning från 2008 lyfts den subjektiva integrationen fram; hur man själv uppfattar sin roll och identitet i samhället får en avgörande betydelse för hur man lyckas med andra aspekter av rotandet i sitt nya hemland (SOU 2008:56, s.35). Utredningen trycker också på betydelsen av att anamma den svenska kulturen för att öka känslan för tillhörighet (Ibid). Loga (2013:207) lyfter fram fyra aspekter som ses som viktiga för integration och identifierar dem som:

1. deltagande i arbetsliv
2. deltagande i kvalificering, skola och utbildning
3. deltagande i politik och civilsamhälle
4. deltagande i värdegemenskapen

Civilsamhället får här en viktig roll för integrationen av nyanlända.

Genom att få med i en frivilligorganisation blir människor socialt involverade genom att arbetar tillsammans och delar erfarenheter som berikar dem som sociala varelser. De lär sig seder, hur man förhåller sig till andra människor och hur man formar kontakter och vänskap. Denna socialiseringsprocess förbättrar deras känsla av effektivitet.

(Amnå 2007:181)

Civilsamhällets viktiga roll i att öka deltagandet i samhället för att det kan ses som motorn i att dels ”rätta till ett existerande demokratiskt underskott som att åstadkomma solidaritet och öka det allmänna förtroendet mellan majoritets- och minoritetsbefolkning.” (Loga 2013:208). Att sätta in integrationsåtgärder för nyanlända, få dem att förstå och känna sitt sammanhang är viktigt för att de ska rota sig i det nya hemlandet. I utredningen från 2008 menar man att mångfald ger möjligheter och att det därför blir

en nyckelfråga att identifiera, åtgärda eller reducera hinder för att ta till vara de utrikes föddas kompetens, inte minst med tanke på den demografiska verklighet Sverige står inför

(SOU 2008:56:9)

Civilsamhället får stor betydelse när det gäller att skapa mötesplatser för att öva det svenska språket. Kunskaper i det svenska språket anses vara nyckeln för integration på arbetsmarknaden (SOU 2008:56, s. 32; Rosenqvist). Kunskaper i det svenska språket ger också förutsättningar för den nyanlände att skapa ett socialt kontaktnät vilket är en viktig del i att rota sig i Sverige samt för att stanna kvar på landsbygden. Det är annars lätt att man drar sig till människor med samma bakgrund och kultur, och att man eventuellt även flyttar till dessa. En kanadensisk studie visar att förutsättningarna att integreras i mindre landsbygdskommuner eller landsbygdscontext är större därför att det på mindre orter är ”oundvikligt att skapa formella eller informella nätverk med infödda” (SOU 2008:56, s. 46).

6 Resultat

I detta kapitel presenteras intervjustudiens resultat. Intervjufrågorna har behandlat teman kring aktörernas inställning till de nyanlända och olika uppfattning om integration, civilsamhällets ansvar för integration och samverkan mellan civilsamhälle och kommun. Frågorna till kommunen har även behandlat kommunens organisering när det gäller integrationsfrågan. Intervjufrågorna har kretsat kring vissa teman och för att lättare åskådliggöra resultatet av intervjustudien har återkommande samtalsämnen identifierats i följande teman:

- Antalet nyanlända (eller asylsökande) innebär påfrestningar för kommunerna.
- Civilsamhället har en viktig roll men behöver stöttning i form av uppmuntran och ekonomiska bidrag.
- Det finns ett behov av organisationsförändringar (i både kommun och civilsamhället)
- Behov av samverkan och att man hjälps åt aktörer emellan

Resultatet från intervjuerna presenteras kommunvis och inleds med en översikt över kommunens organisering som följs utav en presentation och sammanställning av uppfattningarna om civilsamhällets betydelse.

6.1 Sävsjö

6.1.1 Kommunal organisering av integration i Sävsjö

Sävsjö kommun har valt att ta emot ett stort antal nyanlända. Kommunens operativa arbete med integration ligger under Socialförvaltningen i form av arbetsmarknadsenheten *Jobbhuset*. *Jobbhuset* har som upp-

gift att hjälpa människor som står långt ifrån arbetsmarknaden, med arbetsträning, praktik och utbildningsinsatser (US).

Precis som alla kommuner så har Sävsjö kommun ett lagstadgat ansvar att se till att alla nyanlända, asylsökande eller kommunanvisade barn i skolåldern får en skolplats inom en månad eller om det gäller en förskola inom fyra månader. I kommunen finns det idag två stora asylboenden och kommunalråd Stefan Gustafsson berättar hur kommunen där får ett ”uppsökande ansvar” vad det är för ålders- och språkgrupperna som ska ha skolplats. Trycket på skola och förskola är i kommunen redan högt till följd av nyanlända som anvisats till kommunen och pressas ytterligare av asylboenden. Människorna boende på asylboenden är Migrationsverkets ansvar, men påverkar ändå kommunen i form av ökat tryck på skola, förskola och civilsamhällets mötesplatser enligt Stefan. Kommunen arbetar även i lokal överenskommelse (LÖK) med Arbetsförmedlingen och polisen. Till kommunens arbetsmarknadsenhet, *Jobbhuset*, blir nyanlända som fått uppehållstillstånd anvisade från Arbetsförmedlingen, Socialtjänsten eller Försäkringskassan. Kommunen arbetar även med olika projekt för att underlätta för människor som står långt ifrån arbetsmarknaden att komma ut i arbetsliv och egen försörjning.

Sedan hösten 2015, under tiden då flyktingkrisen som det medialt fick heta var som hetast, gjordes vissa organisationsförändringar i Sävsjö kommun. Kommunalsrådet berättar att ansvaret för det administrativa gällande integration då flyttades från att tidigare ha legat under Socialförvaltningen till att ligga direkt under Kommunledningen. Detta med bakgrund i att det är flera andra förvaltningar som är delaktiga i integration, samt att det ju blivit en central fråga. Det operativa arbetet med att få ut människor i arbete, validera deras kunskaper och utbilda i samhällsorienterade ämnen ligger kvar under Socialförvaltningen och *Jobbhuset*.

Under hösten 2015 har kommunen haft ett stor ökning i flyktingmottagandet, något som ställer höga krav på den kommunala organisationen, på skolplatser, socialtjänst och på kommunens Arbetsmarknadsenhet. Årstidens förändrade väderförhållanden i Medelhavsområdet samt de gränskontroller som införts sedan december 2015 har medfört ett lägre mottagande och ett andningshål:

Som gör att vi hinner jobba ifatt. För det behöver vi för att hitta strukturerna och /.../ metoderna.

Lillemor Hultqvist, Socialförvaltningen Sävsjö

Som en kommun med stort mottagande är det viktigt, tycker kommunalrådet, att kommunen finns med i olika sammanhang, för att informera, presentera fakta och svara på allmänhetens frågor. Han ser på invandringen till kommunen som en möjlighet, något som medför att integrationsåtgärderna för de nyanlända bör starta tidigt.

Vårt synsätt är att det här är presumtiva långsiktiga kommuninvånare och då är det viktigt för oss att man får en god inblick i Sävsjö kommun och då är det bättre att vara med från början. Jag ser det här som vår främsta möjlighet /.../ att verkligen få en befolkningstillväxt. Få in ny kompetens och få människor som kan jobba i vård och omsorg, och i industri. Det är en mycket stor möjlighet för vår kommun rätt hanterat!

Stefan Gustafsson, kommunalråd Sävsjö

Att *Jobbhuset* därför är med redan under etableringstiden anser Lillemor Hultqvist vara viktigt. Eftersom SFI endast går på halvtid och att all tid inte är lärlarledd kan *Jobbhuset* fungera som en resurs.

Sen har man självstudier, men den tiden vill vi gärna att de är i vår Arbetsmarknadsenhet för då kan vi hjälpa till att träna språket.

Lillemor Hultqvist, Socialförvaltningen Sävsjö

Integrationsfrågan är het i kommunen, och kommer upp i nästan alla sammanhang menar kommunalrådet. Sävsjö kommun har tack vare sitt stora mottagande fått ett länstal på 0 anvisningar av nyanlända till kommunen 2016 och belönats med ca 35 miljoner att använda till arbetet med integration. Delar av dessa ska gå till det integrationspolitiska program som man i dagsläget arbetar med. Man har nyligen också anställt en integrationsstrateg som ska jobba särskilt med integrationsfrågorna.

6.1.2 *Kommunen beroende av civilsamhället som får en allt viktigare roll*

Civilsamhället har en viktig roll när det gäller integration, det tycker tjänstemannen Lillemor Hultqvist som menar på hur civilsamhället är och blir allt viktigare. Kommunalrådet Stefan Gustafsson talar om civilsamhällets insatser som något kommunen är beroende av.

För att man ska komma in i samhället måste man också bli inkluderad i samhället och det gör man när man får relationer med vanliga svenskar, urinvånare i Sävsjö kommun.

Stefan Gustafsson, kommunalråd Sävsjö

Kunskaper i det svenska språket är en viktig aspekt för god integration, anser flera av de intervjuade. Många av de intervjuade arbetar

med just mötesplatser där syftet är att träna svenska, skapa kontakter och lära känna varandra. Att bli en del av samhället är av stor betydelse och ”desto fortare man blir inkluderad i det, desto bättre” menar Lillemor Hultqvist.

Motivet till varför civilsamhällets aktörer arbetar med integration skiljer sig. **Svenska kyrkan** i Sävsjö pastorat drivs av sin kristna ideologi.

Jag tänker nog inte så mycket på att det är integration. Jag tycker det är så självklart, jag brukar alltid tänka att ”om det vore jag, vad skulle jag då önskat?” /.../ i Bibeln står att ”allt vad ni vill att andra ska göra er, ska ni göra mot dem”.

Ilse Karlsson, diakon Svenska kyrkan Sävsjö

Svenska kyrkan i Sävsjö pastorat arbetar med mötesplatsen Kamelen belägen centralt på Sävsjö torg som är öppen tre till fyra gånger i veckan, de har även språkkafé och läxhjälp där ett tjugotal mestadels pensionerade lärare ställer upp frivilligt en timma i veckan. Svenska kyrkans åtgärder är inriktade på att ge de nyanlända verktyg för att mötas med svenskar och att hjälpa dem framåt i språket. En volontär på Kamelen förklarar verksamheten som en plattform dit många kommer först och därifrån sedan tar sig vidare genom de kontakter och nätverk de skapar sig därigenom.

Även **Höglandskyrkan** som är en evangelistisk frikyrka i Sävsjö arbetar på liknande sätt med integration. De har efter en förfrågan från människor på Arbetsförmedlingen, som pekade på att det fanns ett behov av mötesplatser, startat ett gemenskapscafé där man träffas och fikar en gång i veckan. Anna Aspås berättar att även läxböcker tas med dit ibland.

Man kan ta med sig sina läxor /.../ men mest är det för att skaffa kontakter som vi har det [kaféet]. Att man känner att man har del, träffar svenskar och får vänner.

Anna Aspås, Höglandskyrkan

Kaféet är mycket välbesökt och Anna Aspås berättar hur de som kommer är där redan en halvtimme innan öppning. Hon berättar hur kaféet ger en möjlighet för de nyanlända att ingå i ett socialt sammanhang och att de som deltar lär sig ”svenska betydligt fortare än de som bara går på sin SFI och sedan går hem”. Höglandskyrkan har även haft klädinsamling tidigare.

Individuell Människohjälp (IM) i Vrigstad har en lång tradition av att arbeta med integrationsfokuserade åtgärder men visst har det inten-

sifierats de senaste åren berättar Jens Brinkeham. På IM arbetar man med mötesplatsverksamheter, såsom den mycket välbesökta språkkaféverksamheten *Tala Svenska* där flera volontärer är involverade. Språkkaféet är organiserat så att det finns förberett material som man utgår från som ”mest [är till] för att man ska komma igång och prata om någonting”. I Vrigstad har de även kvinnogrupp där de deltagande kvinnorna kan lyfta olika diskussionsämnen och som fungerar lite stärkande. Efter förfrågan från männen om en liknande grupp har även en mansgrupp startats, denna fungerar mer som *Tala Svenska* gruppen. Aktiviteterna är välbesökta och Jens Brinkeham berättar att man på 32 tillfällen 2015 hade hela 718 icke-unika deltagare på *Tala Svenska* och att man innan jul anordnade en julavslutning i en av kyrkorna där 85 personer deltog.

Även **Fotbollsföreningen Sävsjö FF** har märkt av det ökade antalet nyanlända. Att arbeta med integrationsfrämjande åtgärder är för föreningen ganska nytt. Ordförande Petra Gustavsson och integrationsansvarige Daniel Hammar Komarica berättar att föreningen står under ett högt tryck efter det höga mottagandet. För första gången har man sökt pengar från SISU² som är ämnade att finansiera föreningens integrationsfrämjande projekt. Men att söka bidrag är inte det lättaste, verksamheten ska ske i projektform och syfte, mål och tidsram måste sättas upp för att bidrag ska beviljas.

Jag kan inte säga: Vi har många nyanlända och så får jag 10 000 kronor, det funkar inte så.

Daniel Hammar Komarica, Sävsjö FF

Anledningen till att Sävsjö FF arbetar med integration är både det höga trycket, och som Daniel Hammar Komarica uttrycker det, att det är både kul och viktigt. Föreningen har tre projekt igång, ett som går ut på att åka ut och runt till olika HVB-hem, SFI och skolor för att informera om sin verksamhet och berätta om hur föreningslivet fungerar i Sverige, och de skyldigheter som ett engagemang i fotbollsföreningen innebär. Ett annat projekt handlar om att utbilda en syrier som tidigare varit fotbollsdomare i sitt hemland, med tanken att han så småningom ska kunna ta ett eget lag. Tredje projektet startar upp under våren 2016 och är fotbollsträning ämnat för en målgrupp med åldrarna 15 till 22. Det är ämnat för de som inte passar in i föreningens ungdomsverksamhet. Fokus ligger på att främst prata svenska och lära sig fotbollsgrunder på svenska. För som Daniel uttrycker det:

² SISU står för Svensk Idrotts Studie och Utbildningsorganisation.

De kan spela fotboll, alla kan ju sparka på en fotboll! /.../ Men hur vet du [att] de vet vad ett zonförsvar är när du kommer in i en seniorverksamhet?

Daniel Hammar Komarica, Sävsjö FF

En annan sak som föreningen fått jobba med som ett resultat av ökat antal nyanlända är sin policy. Eftersom att ”alla vill spela fotboll” var det ett tag folk som bara välde in till fotbollsträningarna vilket skapade en aggression bland de redan engagerade i föreningen. Föreningen har efter det jobbat med att styra upp kommunikationen och centraliserat den till den person som i huvudsak arbetar med frågan. I policyn har man omvärderat och förtydligat mycket sådant som för någon som är bekant med det svenska föreningslivets natur är oskrivet och självklart.

Det är ju egentligen att man lär dem hur en förening fungerar /.../ svenska föräldrar kände irritation för att de [nyanlända] inte gör nånting, inte kör och inte hjälper till. /.../ En förening bygger på ideellt arbetande människor [och] vi arbetar ju ganska hårt ganska många timmar i veckan utöver våra vanliga arbeten.

Petra Gustavsson, Sävsjö FF

Liksom för Sävsjö FF utgör kommunens höga mottagandet en pressad situation även för de andra aktörerna i Sävsjö. Svenska kyrkans integrationsfrämjande åtgärder tar allt större plats bland kyrkans aktiviteter och utav Ilse Karlssons tjänst som diakon. Kyrkan hade ju uppdrag även innan *flyktingkrisen*:

Vi är begränsade, vi hade uppdrag innan de kom också /.../ men vi försöker med hjälp av alla frivilliga att försöka se dem. För /.../ Svenska kyrkans uppgift är att se vad behovet är störst /.../ nu finns det ett jättebehov.

Ilse Karlsson, diakon Svenska kyrkan Sävsjö

Anna Aspås ifrån Högländskyrkan har liknande tankar om sin tjänst som anpassas till dit behovet är som störst och att det ligger naturligt i hennes tjänst.

Både Lillemor Hultqvist och kommunalrådet Stefan Gustafsson är medvetna om att det är högt tryck på många aktörer. Lillemor Hultqvist vittnar om att många av civilsamhällets aktörer hört av sig till kommunen för att få råd och hjälp och menar att de måste hitta formerna för bättre samverkan och att man möts i arbetet och ifrån kommunens sida agerar stöttande där det behövs. Att kommunen agerar stöttande tycker flera av de tillfrågade aktörerna är viktigt. Man behöver både ekonomiskt och ”stöd från kommunens sida med olika saker” tror Lillemor Hultqvist. Något som de intervjuade ifrån Sävsjö FF

bekräftar. På ideell basis har föreningen svårt att klara av dagens situation och det höga mottagandet som kommunen haft under senare tid och de menar att ”alla kan inte spela fotboll” utan att man fått neka folk.

Ja vi känner ju oss lite som bovar kan jag uppleva. /.../ det måste ju finnas en organisation bakom. Man kan inte bara ta emot jättemånga människor och sen tro att allt ordnar sig.

Petra Gustavsson, Sävsjö FF

Daniel Hammar Komarica menar hur det är föreningens ungdomsledare som får ta mest ”stryk” och ett stort ansvar för integrationen. ”Samhällsansvaret blir ju mycket större” för en redan ideellt hårt arbetande ungdomsledare. Lite mer pengar för att kunna skämma bort ungdomsledarna hade föreningen därför mått väldigt bra av menar han.

Det är ungdomsledarna som behöver mycket uppskattning /.../ så jag tycker det är rätt viktigt att man lägger mycket tid, pengar, kärlek, allt /.../ på ungdomsledare.

Daniel Hammar Komarica, Sävsjö FF

Idag utgår föreningsbidrag särskilt till de som arbetar med ungdomar, berättar kommunalrådet som tycker det vore önskvärt att med ekonomiska medel kunna premiera de aktörer som arbetar med integrationsfrämjande åtgärder.

Eftersom civilsamhällets organisation ofta bygger på frivillighet är det viktigt att det finns människor som engagerar sig och ställer upp på frivillig basis. Med ett högt mottagande är risken att civilsamhällets organisationer inte orkar, att det finns för få frivilliga och att det kan vara svårt att hantera situationen, menar Lillemor Hultqvist. De intervjuade uttrycker det dock inte som en svårighet att hitta volontärer som är villiga att ställa upp. Anna Aspås från Högländskyrkan ser utmaningen i att ta emot många men pekar också på hur viktiga de är för vårt samhälle, demografiskt sett. Hon upplever det inte som svårt att hitta volontärer, utan de har haft folk som ställt upp och engagerat sig. Anna Aspås upplever att de som är engagerade, de är väldigt engagerade.

När man får en relation med de här människorna, när de inte bara blir namn på ett papper eller en siffra. Så börjar man också tycka om dem /.../ och då är det inte så svårt att engagera sig.

Anna Aspås, Högländskyrkan

Även Ilse Karlsson berättar målade om hur otroligt roligt hennes arbete är, hur ”det lyfter”. Att hitta volontärer till Kamelen och kyrkans övriga verksamheter är inte svårt. Det ideella engagemanget tycks föra med sig en inbyggd mening för den enskilde och få denne att känna sig behövd. Många som engagerar sig är pensionärer och de får således en mycket meningsfull sysselsättning. Men det är också viktigt tycker hon, att man finns med och uppmuntrar de som arbetar frivilligt, genom till exempel att erbjuda fortbildning, en god lunch eller med en liten julklapp.

Ibland måste man fråga folk. Jag uppfattar det som att man blir väldigt glad när någon frågar: Jag skulle behöva dig till detta, har du tid?

Ilse Karlsson, diakon Svenska kyrkan Sävsjö

Inte heller IM verkar ha haft svårt att hitta volontärer, och man får mycket hjälp av kyrkorna i området. Jens Brinkeham berättar att de på IM arbetar mycket med det material som finns tillgängligt, att det ska vara relevant och givande för både målgruppen nyanlända och lätthanterligt för volontärerna. De har en egen utvecklingsgrupp där både representanter för målgruppen, IM och volontärer träffas för att diskutera och utveckla materialet. Volontärerna är viktiga för verksamheten, därför är det av stor betydelse att materialet är väl förberett och fungerar både för målgruppen och för volontärerna som ska jobba med det. Det är viktigt att man som volontär kan komma dit och känna att det man gör är meningsfullt. ”Det ska ju finnas ett givande och tagande på något sätt”, menar han.

I Sävsjö verkar samarbete emellan olika aktörer vara ganska självklart, och något som eftersträvas.

Jag tycker absolut att alla röster får bli hörda på något sätt. Och att det finns ett behov av alla aktörer.

Jens Brinkeham, IM

Jag får intrycket av att mycket av det goda samarbetsklimatet verkar stamma ifrån orten och kommunens ringa storlek. Man känner varandra och det finns uppbyggda nätverk där både aktörer ifrån civilsamhället och kommunala representanter är med som träffas regelbundet. Kommunen har idag, enligt Lillemor Hultqvist, ett väl uppbyggt samverkansarbete med föreningslivet och andra aktörer ifrån civilsamhället som på senare tid fått intensifieras i takt med ett ökat mottagande. ”Sen behöver vi säkert accelerera i det med och jobba ännu mer”, säger hon. Det finns två nätverk där aktörer ifrån civilsamhället ingår. Det ena är en grupp som sammankallas av kommunens flyk-

tingsekreterare som samlar de olika aktörernas aktiviteter i en liten broschyr som delas ut till de nyanlända. Det andra är *Nya Svenskar* och startade på initiativ av kommun och landsting i Sävsjö, där är även flera aktörer från civilsamhället representerade. Genom nätverket får de olika aktörerna och kommunen bättre koll på varandra och vad som görs på olika håll, något som upplevs som viktigt.

Vi vill inte krocka med varandra. För det är så många som är i Sävsjö, så vi vill ju verkligen se till att de har det bra.

Ilse Karlsson, diakon Svenska kyrkan Sävsjö

Även Anna Aspås ifrån Höglandskyrkan berättar om hur de istället för att konkurrera försöker komplettera varandra, ”man når ju längre om man tänker tillsammans”. Anna Aspås och Ilse Karlsson har mycket kontakt dem emellan och är noga med att kolla av med varandra när de planerar och startar upp nya verksamheter. Jens Brinkeham upplever att samverkan i den meningen har blivit bättre och att man hör med varandra och försöker hjälpas åt i frågan i allt större grad. Det tycker han är viktigt ”för det finns ju alltid idéer man kan plocka av varandra”. Jens Brinkeham ser stora fördelar med att samverka med olika aktörer i kommunen. De olika perspektiven kan ge varierande infallsvinklar och bidra i frågan på sätt.

Det ideella perspektivet kan ge en sak, att det privata perspektivet kan ge ett annat och det offentliga kan ge ett tredje /.../. Och jag tänker då som IM med sitt ideella perspektiv /.../ Sen har ju andra aktörer sina styrkor /.../ privata aktörer kanske kan ha en väg in i näringsliv eller ha en väg in på arbetsmarknaden och såklart även det offentliga då som syr ihop allting.

Jens Brinkeham, IM

De olika aktörerna tycks ha stor kontakt dem emellan och hjälpa varandra med informationsspridning. Ilse Karlsson berättar till exempel hur hon brukar uppmana deltagarna på Svenska kyrkans verksamhet att gå vidare till Höglandskyrkan som har aktiviteter strax efter hennes läxhjälp. Höglandskyrkan har tät kontakt med Arbetsförmedlingen och Migrationsverket som tipsar de nyanlända om verksamheten i kyrkan. De hyr även ut en lokal till Vuxenskolan som organiserar svenskaundervisning för asylsökanden och Anna Aspås berättar hur de hjälps åt att göra reklam för varandras verksamheter. IM har tidigare haft ett samarbete med IOGT-NTO som har haft hand om barngruppen när de vuxna besöker språkkaféet.

Fotbollsföreningen är inte med i nätverket *Nya Svenskar* men har flera involverade aktörer ifrån både offentlig och privat sektor i det integrationsprojekt som startar nu under våren. Det är ett samarbete som Daniel Hammar Komarica drivit igenom själv, genom att vända sig till olika personer och aktivt leta efter samverkanspartners har han lyckats involvera många. Tanken med projektet var från början att fler idrottsföreningar skulle involveras, men med risk att det skulle bli svårt att hantera ett så stort projekt valde han att hålla det inom sin egen förening. Förhoppningen är att skapa en modell som sen andra föreningar kan ta efter. För det finns andra idrottsföreningar i Sävsjö som skulle kunna dela på integrationsansvaret, menar han och berättar att han varit inbjuden till ett möte med kommunen på fritidsgården där de var den enda föreningen representerad.

6.2 Vaggeryd

6.2.1 Kommunal organisering av integration i Vaggeryd

I Vaggeryds kommun tas de ifrån länsstyrelsen kommunanvisade invandrarna emot utav kommunens Arbetsmarknadsenhet (AME). Arbetsmarknadsenheten i Vaggeryds kommun ligger i den kommunala organisationen placerad under kommunstyrelsen. Hanteringen av ensamkommande flyktingar ligger däremot under Socialnämnden. Men inom den kommunala organisationen arbetar men mycket ihop och försöker se till att ”tjänstemän och verksamheter liksom integrerar och jobbar med varann”, menar kommunalråd Allan Ragnarsson.

Det är Arbetsmarknadsenhetens uppgift att hitta boende till de nyanlända. Kommunen kan även få gå in och dem ekonomiskt med försörjningsstöd innan Arbetsförmedlingen tar över ansvaret för deras försörjning under den tvååriga så kallade etableringstiden. Kommunens arbetsmarknadsenhet har sedan i regel ingenting att göra med dessa innan de två åren är slut, och då endast om Arbetsförmedlingen inte lyckats med sitt uppdrag att få ut dem på arbetsmarknaden.

Det är sällan nån som hinner bli etablerad under etableringstiden och få ett arbete och bli självförsörjande och då kommer man hit.

Lena Lindkvist, AME Vaggeryd

I dagsläget görs inga aktiva insatser för de som befinner sig i Arbetsförmedlingens etablering, men Michael Anderberg, projektsamordnare på Arbetsmarknadsenheten i Vaggeryd beskriver det som ett ”utveckl-

ingsområde” där det finns rum för förbättringar. Han menar att det behövs:

en effektivare SFI, och bättre kontakter med arbetsmarknaden för att slussa ut, [och] bättre utbildningsresurser för att kunna möta och matcha mot rätt kompetenser till arbetsmarknaden.

Michael Anderberg, AME Vaggeryd

Även Lena Lindkvist anser att kommunen borde få en större roll och ansvar under etableringstiden men tycker sig se att Arbetsförmedlingen öppnar upp mer och mer för den typen av samarbeten.

Vaggeryds kommun har tidigare haft stora flyktingströmmar och kommunens flyktingmottagning var då större än vad den är idag. I takt med att behovet av flyktingmottagningen ökar kommer man enligt Michael Anderberg behöva anställa och utöka verksamheten igen. I och med att flyktingfrågan blivit mycket aktuell bildades en grupp på det professionella planet, *Flyktinggruppen*, som samlar representanter ifrån flera förvaltningar varannan vecka för att diskutera och behandla olika frågor. I börja handlade diskussionerna mest om de ensamkommande flyktingbarnen och evakueringsboenden. Lena Lindkvist berättar att något som kommit att lyftas på senare tid är hur kommunen ska jobba långsiktigt för att få ut de nyanlända på arbetsmarknaden. Vaggeryds kommun har tagit emot många ensamkommande det senaste året. Något som kommunalrådet menar ställer stora krav på den kommunala organisationen eftersom det är främst gymnasieungdomar som kommer. Det åligger kommunen att ordna skol- och förskoleplatser, man ska se till att ha gymnasieutbildningar, lokaler och lärare. I dagsläget har man fått ”klämma in med skohorn” för att klara skolsituationen. Då det inom kort planeras för uppstart av ett privat asylboende i kommunen är behovet av skolplatser till höstterminens start stort. Redan innan den uppkomna situationen med ett stort antal nyanlända har kommunen enligt Allan Ragnarsson ett ”avsevärt ökat grundskolebehov” och kommunen letar efter provisoriska lokaler tills man hittar en lämplig plats för att bygga en ny skola.

2016 har Vaggeryd som påföljd av den nya lagen om mottagande fått ett länstal på 46 anvisningar till kommunen. Kommunens största problem är att hitta bostäder till dessa. I länstalet på 46 stycken ingår inte de som själva hittar boende och utan hjälp från Migrationsverket bosätter sig i kommunen. Detta är en invandring som kommunen inte kan kontrollera och som kommer konkurrera om de bostäder som åligger kommunen att leta fram till de 46 som måste tas emot. Kommunen arbetar därför aktivt med att ”få igång byggnation, både villa-

områden och hyreslägenheter” enligt kommunalrådet. Samtidigt som invandringen ställer stora krav på samhället och den kommunala organisationen ser både tjänstemännen på Arbetsmarknadsenheten och kommunalrådet själv invandringen som positiv för kommunen. Det är viktigt att de nyanlända stannar kvar, får jobb och etablerar sig i kommunen.

Detta ser vi som en tillgång till kommunen, vi försöker att jobba med att få dem att stanna i kommunen. [För] en kommun som inte växer, det är en kommun på deken. Så fort man har viss befolkningsökning så blir det efterfrågan på bostäder, affärsidkare ser det positivt att kommunen utvecklas och företagen får arbetskraft.

Allan Ragnarsson, kommunalråd Vaggeryd

Kommunalrådet tycker att man har lyckats ”måla upp” en positiv bild av invandringen i kommunen och ser det positivt även på kort sikt. Tack vare invandringen har man behövt anställa en massa folk i den kommunala organisationer, människor som tidigare kanske varit arbetslösa. Under kommunstyrelsen finns också ett näringslivsråd som arbetar med att ta fram praktik- och arbetsplatser, kommunen jobbar även med välfärdstjänster. För att kunna genomföra olika typer av projekt har man sökt pengar ifrån Länsstyrelsen och tilldelat från staten har kommunen fått ungefär 5 miljoner för att jobba med integration 2016, berättar Lena Lindkvist.

6.2.2 *Civilsamhället ”en mycket bärande del” i integrationen*

Det som görs i civilsamhället anses som nödvändigt och kommunalrådet uttrycker det som att ha ”en mycket bärande del”. Motivet och bakgrunden till hur de olika verksamheterna kommit till skiljer sig åt beroende på aktör.

Göran Stålhammar driver ett läxkafé i **Internationella Vänner Vaggeryds** regi. Kaféet hålls på Fenix, gymnasiet i Vaggeryd och ligger schemalagt för de som läser SFI på skolan. Kaféet startade som ett Leader-projekt redan hösten 2011 efter vädjan från skolans rektor som såg att det fanns ett stort behov av denna typ av verksamhet. Antal deltagare har ökat kraftigt men då läxkaféet är integrerat med SFI-undervisningen är det därför inte öppet för alla trots att det finns förfrågan.

Man kan inte komma utifrån och bara dyka upp här. Det är ju många som har velat det, men då hade vi kanske varit runt 200 och det hade ju aldrig gått.

Göran Stålhammar

Volontärerna som ställer upp beskriver Göran Stålhammar, som själv är pensionerad pastor, som mestadels ”kyrkfolk” och han söker hela tiden efter fler som är villiga att ställa upp som volontärer. Han berättar att de i början av terminen hade nästan 100 deltagare och att det då blev lite väl mycket att hantera vilket ledde till att de fick dela upp gruppen i två delar och köra varannan vecka. Tidigare har man även gjort studiebesök i bland annat Stockholm, Göteborg och Malmö med de här grupperna.

En annan aktör som märkt av det ökande antalet nyanlända är **Skillingaryds Idrottsällskap (SIS)** som arbetar med ett nystartat fotbollslag där många nyanlända unga killar ingår. Verksamheten började genom att Ragnar Alkemark bjöd in några ensamkommande killar att delta på träningarna. Han jobbade vid tillfället på gymnasieskolan Fenix och upptäckte att fyra av killarna där delade hans fotbollsintresse. Efter att de fyra killarna började träna med SIS har ordet spritt sig och fler har dykt upp på träningarna. Det har blivit så många som dyker upp att ett eget lag, ett utvecklingslag, anmälts som idag består av både svenskar och nyanlända med övervikt av de senare. Turligt nog har det löst sig bra med ledare, vilket annars kan vara ett problem, eftersom SIS har ett lag mindre i år än vad de hade förra året och därmed en ”ledig” tränare.

Svårigheten med att ha asylsökande att spela i fotbollslag är att de för att få spela matcher måste ha dispens från Svenska fotbollsförbundet och vara licensierade, något som kräver god mans underskrift. En annan problematik är att man tränar på konstgräsplanen i Vaggeryd. Många utav killarna bor i grannorten Skillingaryd vilket innebär att boendet måste lösa logistiken för att kunna köra killarna i minibuss till träningen. Ibland är det så många att de inte får plats i minibussen, då måste flera engageras till att skjutsa killarna till träningen. Han uttrycker det lite ”trixigt” att ta emot så många eftersom att en ideell förening vanligtvis bygger mycket på föräldrars engagemang. SIS har för att kunna hålla verksamheten igång sökt bidrag dels från Smålandsidrotten och kommunen. Pengarna ska användas för att kunna köpa in fotbollsskor och annan utrustning. Även Svenska kyrkan har varit med och bidragit. Överlag ser Ragnar Alkemark tillskottet av de nyanlända till föreningen som positivt för verksamheten.

Missionskyrkan i Skillingaryd är vana vid engagemang för samhällets utsatta, de har tidigare jobbat mycket med EU-migranterna.

Vi ser det som rätt självklart utifrån vår kristna värdeuppfattning. Vad helst ni har gjort mot en av mina minsta, det har han gjort mot mig. I Bi-

beln står det väldigt mycket om främlingen som är ibland er som ni ska betrakta som er egen.

Roland Oscarsson, pastor Missionskyrkan Skillingaryd

Verksamheten idag består av dels ett kafé som riktas till de nyanlända. Det är organiserat så att det alltid finns ett antal volontärer som finns på plats och studiematerial ifrån studieförbundet Bilda att utgå ifrån. Kaféet fungerar som en mötesplats som är öppen onsdagar och även vissa fredagar, då får de möjlighet att träffa svenskar, prata svenska, få hjälp med läxor, spela pingis och umgås över en fika. Det är mest asylsökande och en del ensamkommande som kommer till kyrkans aktiviteter. Missionskyrkan har också en freeshop där man kan lämna in kläder som är tanken att de nyanlända ska kunna ta gratis. Freeshopen startade under hösten 2015 efter en förfrågan från ett av HVB-hemmen om de kunde ordna någon sådan typ av verksamhet. Kyrkans aktiviteter har sedan annonserats dels genom anslag men också från mun till mun.

Laila Olausson på **Nykterhetsrörelsens Bildningsverksamhet (NBV)** i Skillingaryd berättar om hur hon arbetar fokuserat med somaliska kvinnor och hur de vägrar att gå in i kyrkan och därför inte deltar på de aktiviteter som hålls i kyrkans lokaler. Hon arbetar, ibland tillsammans med en annan kvinna, med mindre grupper om 4-5 kvinnor som kommer två gånger i veckan. Verksamheten utförs som en studiecirkel där kvinnorna träffas, pratar svenska och syr. Laila Olausson tycker det är viktigt att de nyanlända får se vad som finns inom kommunens gränser, exempelvis lantbruk och badplatser och har av den anledningen tagit med kvinnorna på studiebesök. Tidigare har NBV haft verksamheter som varit samhällsinformerande, bland annat har de haft besök av apoteket som informerat om läkemedelsanvändning, barnmorska, begravningsbyrån och de har haft boskola och pratat om sophantering bland annat.

Folkbildningen är väldigt bra, för man samlas i grupper och det är ju alltid någon som kan tolka och förstå lite mer svenska. Så det är folkbildningens kärna egentligen, att dela med sig till varandra.

Laila Olausson, NBV Skillingaryd

Då NBV:s integrationsarbete i Skillingaryd är fokuserat på somaliska kvinnor har NBV nära kontakt med den Somaliska föreningen. Föreningen fördelar och skickar sedan kvinnorna i små grupper som får gå några gånger innan en ny grupp kommer. Verksamheten kom till för några år sen då Laila blev kontaktad av kommunens flyktingsamord-

nare med en undran om hon kunde ta på sig att arbeta med somaliska kvinnor eftersom denna grupp nyanlända var väldigt stor. Eftersom Laila Olausson har ett förflutet inom NBV blev verksamheten senare ihopkopplad med studieförbundet.

Behovet av volontärer är stort i de flesta verksamheterna.

Alla kan inte komma varje onsdag, man får räkna med att några är borta. Så kan man hålla ett tjugotal här för jämnan, volontärer, så är det positivt.

Göran Stålhammar

Begränsade resurser har man även i Missionskyrkan, och för att få folk att engagera sig ideellt har man initialt gått ut, informerat och frågat församlingsmedlemmar. Roland Oscarsson berättar att det är en trogen grupp som kommer men att av volontärer behövs det alltid fler av. Eftersom Laila Olausson arbetar med så små grupper om 4-5 kvinnor per gång är behovet av volontärer inte så stort. NBV är liksom flera andra aktörer i kommunen anslutna till Internationella Vänner varigenom de får ekonomisk hjälp samt ibland en extra person som hjälper till. Ragnar Alkemark ifrån SIS berättar hur deras idrottsföreningen, precis som många andra idrottsföreningar idag har en begränsad ekonomi och att integrationsinsatserna som görs kostar. Därför är det viktigt att man samverkar med andra aktörer och inom den paraplyorganisationen, Internationella Vänner, som finns i kommunen.

Det [är] jättebra att kunna vara många aktörer som är involverade i det, både av ekonomiska skäl och att ha hela samhället med sig som process. /.../ vi tar hand om fritiden så får vi hoppas att våra politiker löser andra delar av det jobbet.

Ragnar Alkemark, ordförande SIS

Internationella Vänner Vaggeryd samlar olika aktörer ifrån civilsamhället men också en representant från kommunen. Organisationen nämns utav nästan alla de intervjuade och verkar fungera som ett paraply för flera av de verksamheter som försiggår i kommunen. Skillingaryd och Vaggeryds Internationella Vänner startade som ett Leader-projekt 2010 och får idag även ekonomiskt stöd ifrån kommunen. Kommunen har även med en representant i styrgruppen. Kommunen har även varit drivande i det samarbete som finns med den somaliska föreningen där man i samråd med föreningen organiserat informationsmöten med banken, haft brandskola och annan samhällsinformation.

Flera av de intervjuade upplever invandringen som positiv för kommunen och Sverige med tanke på de demografiska utmaningar landet står inför. Men det är också en utmaning och ”det svåraste vi har i Sverige” menar Laila Olausson. För att lyckas behövs samverkan mellan olika instanser, och Ragnar menar att hela samhället behöver involveras. Kommunalsrådet upplever dock att det finns ett bra klimat i kommunen och många föreningar och organisationer i civilsamhället som är villiga att engagera sig i frågan.

Man märker att man tar initiativ och försöker ta kontakt med de här ungdomarna. Och jag tycker nog att bara på, säg under ett halvårs tid ungefär, så har toleransen och viljan att hjälpa till ökat betydligt.

Allan Ragnarsson, Kommunalsråd Vaggeryd

Även tjänstemännen på Arbetsmarknadsenheten märker att det finns människor som vill hjälpa på olika sätt, särskilt på senare tid. Bland annat har de haft ett möbelföretag som ville skänka möbler och Lions som hört av sig och undrat hur de kan bidra ekonomiskt. Det är viktigt att det inte skapas grupperingar i samhället, något som kommunen tidigare erfarit i form av spänningar mellan somalier och svenskar. Genom att upprätta goda relationer med Somaliska föreningen och genom att lyfta frågan i Internationella Vänner har man kunnat stävja konflikterna.

I början /.../ var [det] väldigt spänt mellan somalier och svenskar och vi hade en del incidenter /.../ Så då tog vi tag i det här genom Internationella Vänner, vi hade samlingar, vi kallade ihop så att polisen var med också, [aktörer] från olika håll i samhället också, och en ifrån kommunen.

Roland Oscarsson, Pastor Missionskyrkan, Skillingaryd

Tack vare Internationella Vänner tycks aktörerna ha koll på varandra och att det finns en spridning i aktiviteter är viktigt. Laila Olausson berättar om hur de har informerat Internationella Vänner om sin verksamhet.

Då vet de. Vi kör med somalier här, många kyrkor nu jobbar med ensamkommande flyktingbarn och familjer. /.../ Vi konkurrerar inte med varandra. Utan de (andra aktörer) vet ungefär vilka som jobbar med vad /.../ genom Internationella Vänner.

Laila Olausson, NBV Skillingaryd

Att arbeta tillsammans med frågan upplevs som viktigt och det är angeläget att hela samhället engageras. ”Ju större spridning du kan få, desto bättre”, menar Roland Oscarsson. Han tycker det är viktigt att

man inte krockar med varandra och att man stöttar varandras verksamheter.

Vi försöker kolla upp, dels med fritidssamordnaren som finns på AME i Vaggeryd vad som är på gång och hur vi kan hjälpa till på olika sätt.

Roland Oscarsson, Missionskyrkan Skillingaryd

Även om samverkan tycks fungera väl i kommunen finns det en önskan om att samverkan ska bli bättre. Kommunalrådet tycker det är viktigt att stötta civilsamhällets aktörer men det är något som de kan bli bättre på. Han menar att det tar lite längre tid för kommunen när det gäller sådana här akuta åtgärder, och att civilsamhället har lite lättare att behovsanpassa sin verksamhet på mer flexibelt sätt än kommunen. Civilsamhället tar ett stort och viktigt ansvar att integrera människor in i samhället.

Det tar lite tid för oss i kommunen att etablera nya verksamheter. Det gör det alltid. Det ska gå igenom budget och så vidare, för i sista änden är det nån som ska betala. /.../ Men det finns anledning att jobba lite mer med det. Därför att man får en väldig utveckling på det här om man har frivilliga som jobbar med det också.

Allan Ragnarsson, Kommunalråd Vaggeryd

Vaggeryds kommun har en fördel i att de är en ganska liten kommun menar Laila Olausson och berättar hur hon och hennes medhjälpare blir igenkända ute på samhället av deltagarna. Personliga kontakter spelar roll och efter att ha berättat om sin verksamhet på Kupan får hon ibland lite tyg därifrån gratis. I integrationsfrågan måste man hjälpas åt. Ragnar Alkemark hoppas att andra föreningar ska ta efter deras modell.

Men sen hoppas jag [på] andra föreningar. Jag tror att vi är rätt tidigt ute i den här kommunen, att det är andra föreningar som gör liknande satsningar. För vi kanske inte kan ta hand om alla, [men] än så länge så klarar vi av det.

Ragnar Alkemark, SIS

Även Göran Stålhammar skulle önska att fler volontärer och föreningar skulle engagera sig i läxkaféet på Fenix. På så sätt skulle man kunna förbättra verksamheten. Precis som flera av de intervjuade tycker han att det är viktigt att de nyanlända får en vardaglig kontakt, ett socialt nätverk och svenska vänner.

I och med ökad invandring och det länstal på 46 som kommunen blivit tilldelad kommer invandringen till kommunen att fortsätta öka. Det kan förändra situationen och öka trycket, både ekonomiskt och

när det gäller behovet av frivillighetsinsatser. Det är därför viktigt att få stöttning och att verksamheten blir bemöts positivt. Roland Oscarsson berättar om hur omgivande samhälle verkar uppleva Missionskyrkans verksamhet som positiv och berättar om hur de nyligen blev uppmärksammade med marsipantårta från Kristdemokraterna som uppskattning för att de arbetar med integration som de gör.

Även Ragnar Alkemark har mött mycket positiva reaktioner på sin integrationssatsning och de har blivit uppmärksammade i lokaltidningen. Integrationen av de nyanlända kommer kosta samhället en del, både i arbete och tid, säger han och tycker att även idrottsrörelsen har ett ansvar i detta. Man har för utvecklingslaget valt att söka pengar både ifrån Smålandsidrotten och ifrån kommunen. Dock har i samband med detta även mött några negativa reaktioner i form av en Facebook-kommentar där någon uttryckte missnöje över att kommunens och skattebetalarnas pengar skulle gå till nyanlända.

Man [blir] lite ledsen när man läser sånt. Men det är väl det första som har hänt, att vi har mött motstånd mot det här i kommunen.

Ragnar Alkemark, ordförande SIS

Han befarar att integrationssatsningen kan komma och möta ännu mer motstånd då verksamheten är helt nystartad och inte så känd i omgivande samhälle än.

7 Diskussion och slutsats

I detta kapitel diskuteras resultatet av intervjustudien, och organiseringen av de integrationssatsningar som görs i de två kommunerna kommer jämföras. Kapitlet avslutas med slutsatsen utav den här studien samt tankar om vidare studier på ämnet. De frågeställningar som studien haft för avsikt att besvara är följande:

- Hur arbetar Sävsjö och Vaggeryd med organiseringen kring integrationen av nyanlända?
- Vad har civilsamhällets aktörer för roll i integrationen?
- Arbetar kommunerna i samverkan med civilsamhällets aktörer?

7.1 Invandringen som en möjlighet

Sverige är i stort behov av invandringen sett ur ett nationalekonomiskt perspektiv. Man talar om hur ett välmående samhälles befolkning utgör en pyramid. Denna befolkningspyramid är idag skev med ett stort antal äldre i topp och få unga i botten. Det innebär att Sverige har ett underskott av människor som arbetar inom till exempel vård och omsorg. Det stora antalet nyanlända som kommer till Sverige som invandrare behövs för att få en bättre balans i åldersfördelningen i befolkningen. Många kommuner, särskilt många landsbygdskommuner lider samtidigt av en stagnerande eller till och med en negativ befolkningsutveckling. Eftersom att det här ofta finns lediga boenden, något som styrt mottagandet av kommunanvisade nyanlända, har många landsbygdskommuner valt att ta emot ett stort antal nyanlända.

I både Sävsjö och Vaggeryd ser man, politiskt, de nyanlända som en möjlighet för kommunen. Sett ur ett landsbygdsutvecklingsperspektiv

medför detta synsätt bättre förutsättningar för en god integration. Det finns även rapporter som pekar på att mindre orter ger bättre förutsättningar för god integration då det ofta är oundvikligt att skapa relationer med lokalbefolkningen på en mindre ort. I båda kommunernas, men kanske särskilt i Sävsjös fall framställs det stora mottagandet som positivt och som en möjlighet för kommunen, och kommunalrådet menar att det är ”tidernas möjlighet, rätt hanterat!”. Representanter ifrån båda kommunerna menar att de ser flyktingarna som ett viktigt tillskott för kommunens skatteunderlag. Det är därför integrationen är så viktig. Det gäller att se de nyanlända som en möjlighet. I Sävsjö har man länge haft en minskande befolkningstillväxt där varje nyinflyttad till kommunen tas emot med öppna armar. Även Vaggeryds kommunalråd Allan Ragnarsson menar att invandringen är viktig för kommunen för att skapa tillväxt och ett befolkningsunderlag.

7.1.1 Skillnad i kommunernas organisering

De två kommunerna organisering av integrationsarbetet skiljer sig åt. I Vaggeryds kommun ligger arbetsmarknadsenheten, och därmed ansvaret för integration, under kommunledningen. Medan den i Sävsjö, i alla fall operativt, ligger under Socialnämnden. I Vaggeryds kommun har Arbetsmarknadsenheten ansvar för den nyanlände först en kortare tid efter anvisning från länsstyrelsen tills Arbetsförmedlingen tar över i form av att förse den nyanlände med boende, försörjningsstöd och eventuell skol-/ förskoleplats till barn. När en etableringsplan gjorts upp tillsammans med Arbetsförmedlingen tar de över ansvaret i två år. Om den nyanlända med hjälp av Arbetsförmedlingen inte lyckas etablera sig, det vill säga få ett jobb eller en försörjning under de två åren, blir de återigen Arbetsmarknadsenhetens ansvar som försöker få ut personen i arbetslivet.

I Sävsjö arbetar kommunens Arbetsmarknadsenhet i samverkan och på uppdrag av Arbetsförmedlingen även under etableringstiden. Socialnämnden, varunder Sävsjös Arbetsmarknadsenhet ligger, har hand om eventuellt försörjningsstöd i ”glappet” mellan beslut om uppehållstillstånd och en av Arbetsförmedlingen upprättad etableringsplan. Skillnaden mellan kommunerna i detta arbete är att Sävsjö kommun arbetar i ett tidigare skede med de nyanlända än vad Vaggeryd gör. Invandringen ses som mycket positiv och som en möjlighet för kommunen som utan den kanske istället hade haft en negativ befolkningstillväxt.

Skillnaderna i organiseringen av integration mellan kommunerna där Sävsjö till skillnad från Vaggeryd arbetar integrerat och på uppdrag av Arbetsförmedlingen även under etableringstiden kan innebära att etableringen och integrationen går fortare i den förstnämnda kommunen. De nyanlända riskerar att bli en stor kostnad för kommunen om Arbetsförmedlingen under etableringstiden inte får ut den nyanlände i egen försörjning. För att minska denna risk kan man därför välja, som Sävsjö gjort, att ta "hjälpa" till och ta en viss del av etableringsansvaret. Liknande samarbete mellan Arbetsförmedlingen och Vaggeryds kommun verkar vara på gång, kanske i takt med att kommunen framöver kommer bli tvingade att ta emot ett större antal nyanlända än vad de tidigare gjort. Att etableringsansvaret idag ligger på Arbetsförmedlingen, istället för som tidigare på kommunen, får som konsekvens att Arbetsförmedlingen får ta ett stort ansvar med en hög arbetsbelastning som följd när mottagandet av nyanlända ökar. Eftersom kommunerna kan välja att ta uppdrag från Arbetsförmedlingen men inte behöver det kan det innebära att etableringen går olika fort beroende på vilken kommun en nyanländ hamnar i. Etableringen och integrationen kan som en följd av detta bli ojämnlik över landet. För en effektivare och mer skyndsamt integration vore det kanske bra att kommunen tog ett större ansvar än idag under etableringstiden. I och med ett ökat mottagande är det tänkbart att ökad samverkan Arbetsförmedlingen och kommunen emellan blir mer aktuell och kanske rentav nödvändig. En konsekvens av den nya lagen om ett mer rättvist mottagande är att Vaggeryd kommer få ta emot ett större antal nyanlända än de vill och kan hantera. Det innebär också att Arbetsförmedlingen i Vaggeryd kommer få en högre arbetsbelastning än nu.

7.1.2 Civilsamhällets roll

Civilsamhället får en allt större roll i både Sävsjö och Vaggeryd. Civilsamhället ses som en viktig part i båda kommunerna och det finns ett rikt organiserat civilsamhället i form av kyrkosamfund, ideella organisationer, frivilliga privatpersoner, studieförbund och idrottsföreningar som tar ett stort ansvar för integrationen. Civilsamhället är en viktig förutsättning för ett aktivt medborgarskap (Jeppsson Grassman & Svedberg 2007). De är viktiga bland annat för att de skapar mötesplatser, vilket visar sig viktigt för språkinlärning och för att det ger sociala nätverk och ett sammanhang för många. Detta skapar deltagande, som enligt Loga (2013:207) är viktiga förutsättningar för en god integration.

Civilsamhälles organisationer har, till skillnad från kommunens ofta trögare organisation, en fördel i att de ofta är flexibla och kan situationsanpassa sin verksamhet. De kan snabbt organisera och starta upp exempelvis kaféverksamhet och läxhjälp. Förutsatt att det finns volontärer som är villiga och orkar ställa upp, får civilsamhället därför en viktig roll i integrationsarbetet. Civilsamhällets viktiga roll har också uppmärksammats och erkänts i bland annat Integrationsöverenskommelsen (Integrations- och jämställdhetsdepartementet 2010). Men det finns även en problematik kopplad till att civilsamhället får en allt större roll som serviceproducent. Bland annat nämner Salamon citerad i Greve (2013:130) att civilsamhället kan ha svårt att tillhandahålla kollektiva nyttigheter om resurser saknas, eller att frivilliga insatser inte alltid kan tillgodose alla gruppers behov vilket kan leda till ett demokratiskt problem. Ett ökat mottagande av nyanlända i de respektive kommunerna kräver resurser och ökat engagemang på frivillig basis ifrån civilsamhället. Om det inte finns tillräckliga resurser eller frivilliga som ställer upp kan det hända att civilsamhället inte klarar av att utföra det integrationsfrämjande arbete som de anses vara så viktiga utförare av.

Att civilsamhället fått en alltmer betydande roll i integrationsfrågan bekräftas av min intervjustudie där både tjänstemännen och kommunalrådet i respektive kommun trycker på nödvändigheten av civilsamhällets åtgärder. Samverkan mellan de olika sektorerna är viktig, och en del i den utvecklingen som beskrevs tidigare som en övergång från *government* till *governance*. *Governance* innebär ju att fler aktörer än de statliga tar en del av ansvaret för samhällsutvecklingen och får uttryck i att kyrkor, idrottsföreningar, studieförbund och organisationer tar en del av ansvaret i integrationsfrågan. I Sävsjö och Vaggeryd har detta lett till olika grader av samverkan mellan kommun och civilsamhället. I teoriavsnittet diskuterades en farhåga att offentlig verksamhet som kommer närmare den som utförs av civilsamhället riskerar att inskränka och styra denna verksamhet (Harding 2012). Det läxkafé som drivs på gymnasieskolan i Vaggeryd skulle kunna ses som ett gränsfall. Eftersom det numera är integrerat med SFI och ligger schemalagt för dem som läser svenskakurserna tillhör det på så sätt en del av skolan och det offentliga verksamheten, samtidigt som det drivs volontärt och oavlönat.

Flera av de intervjuade talar om fördelen med en liten kommun och små orter, något som också lyfts i SOU 2008 (se avsnitt 5.3). Tänkbart är att här finns ett högt socialt kapital, något som kan underlätta för integreringen av nyanlända. Baer (2007) har pekat på att deltagande i

sociala sammanhang är viktigt eftersom det leder till gemenskap och identitetsskapande, vilket är viktiga komponenter för att bygga socialt kapital som redan idag verkar starkt i båda kommunerna. Ett ökat deltagande och en gemenskap mellan nyanlända och ”ursvenskar” kan leda till ökat förtroende grupperna emellan. En väl fungerande integration är därför också viktig för hålla tillbaka främlingsfientlighet. Intervjuerna ger alltså stöd till tanken att små kommuner kan underlätta integrationen. Det finns i båda kommunerna olika samverksansnätverk som gör det möjligt att överblicka vad andra aktörer i kommunen gör. Då det tycks finnas ett starkt socialt kapital, kan det också vara lättare att knyta kontakter mellan de olika sektorerna, näringsliv, civilsamhälle och offentlig sektor.

Kyrkorna i kommunerna tycks ta en stor del av integrationsansvaret. Båda kommunerna ligger i Småland och i det som i folkmun kallas för Bibelbältet, och både Svenska kyrkan och frikyrkorna är starka här. På denna grund kan man förmoda, i och med att det ligger i kristendomens ideologi att hjälpa socialt utsatta människor, att däri finns förklaringen till deras stora engagemang i frågan. Något som också bekräftar utav de intervjuade. De olika aktörerna verkar väl medvetna om vad som är på gång i de olika församlingarna och att där görs mycket. De icke-kyrkliga aktörerna har dessutom många gånger vänt sig till kyrkorna och dess församlingar för att se sig om efter volontärer. Flera utav de intervjuade är eller har varit kopplade till kyrkan, vilket visar att det finns nätverk där som verkar pålitliga i dessa sammanhang. Visserligen utgör ideologin i sig motivet till engagemanget, men det verkar också finnas ett egenvärde i att engagera sig frivilligt, och flera av de intervjuade uttrycker att volontärerna får ett mervärde av att engagera sig.

I Vaggeryd finns Internationella Vänner, en paraplyorganisation som samlar och stöttar de initiativ som tas. Här samlas flera av de aktörer som arbetar med integration, kyrkosamfund, studieförbund, organisationer och privatpersoner. Det finns även en representant ifrån kommunen med, och kommunen stöttar även ekonomiskt. Tre utav de fyra intervjuade aktörerna ifrån civilsamhället är anslutna till Internationella Vänner. Skillingaryds Idrottssällskap är undantaget. Genom Internationella Vänner verkar de olika aktörerna få en övergripande koll på vad mer som pågår i kommunen och aktiviteterna samordnas så att de inte ska krocka med varandra.

I Sävsjö finns samverkansgruppen *Nya Svenskar*, där ingår kommun, landsting, samt flera aktörer ifrån civilsamhället. Det är ett initiativ startat av Sävsjö kommun och landstinget. Här ingår flera organisat-

ioner, kyrkosamfund och studieförbund som arbetar med integration. Det är kommunen som tillsammans med landstinget som är drivande och sammankallande till mötena. Under mötena informerar och delar de olika aktörerna med sig av sina verksamheter och diskuterar hur de kan samverka med varandra. Kommunens flyktingsekreterare sammanställer även ett aktivitetsblad med föreningars, kyrkosamfunds och organisationers verksamheter och gällande tider. En del aktörer är med i båda nätverken, andra i bara det ena. Bland annat är fotbollsklubben Sävsjö FF inte med i *Nya Svenskar* gruppen, men har i alla fall tidigare funnits representerad i föreningsfoldern.

Flera aktörer har i intervjuerna uttryckt att det är viktigt och rentav nödvändigt att ha koll på varandras verksamheter. Det underlättar planering, minskar risken för att saker görs dubbelt, och kan dessutom uppmuntra till och gynna olika typer av samverkan aktörer emellan. I civilsamhället finns många olika initiativ som skiljer sig åt beroende på aktör, och ibland är det bara fantasin som sätter stopp. Olika aktörer med olika inriktning ger mångfald. Olika sektorer, den offentliga, civilsamhället och det privata, kan också bidra med fler perspektiv. En mångfald av aktiviteter kan tänkas vara bra eftersom man då kan få en bra spridning på aktiviteterna och ett brett upptag med människor med olika intressen och från olika bakgrunder. Tänker man att de ska integreras i det svenska samhället behöver de nyanlända bli delaktiga i olika grupper, föreningar, organisationer och samfund. Blir de delaktiga och känner sig inkluderade och meningsfulla är det mer troligt att de stannar kvar i kommunen. I alla fall är det tron och förhoppningen hos många av de intervjuade. Genom ingående i olika sammanhang skaffar de sig ett socialt nätverk vilket tros ge bättre förutsättningar att lära sig svenska fortare, något som är ett viktigt steg till egen försörjning.

Att ta vara på de olika idéerna och hjälpa varandra kan man med fördel göra genom olika nätverk. I och med att det ligger i kommunens intresse att dessa människor ska stanna kvar och bidra skattemässigt till kommunen är det därför viktigt att kommunen arbetar med att stötta och hjälpa föreningar, kyrkosamfund, organisationer och andra aktörer ifrån civilsamhället. Genom olika samverkansgrupper kan kommunikation och relationer mellan civilsamhällets aktörer och det offentliga underlättas. Studien visar på att det är bra om kommunerna kan stötta, uppmuntra och utveckla den samverkan som finns.

I avsnitt 5.2.2 presenteras problematiken med att civilsamhället får en allt större roll som serviceproducent. Det handlar om att svårigheterna som är kopplade till frivilligarbete såsom att avsaknad av resur-

ser, svårt att tillhandahålla service rättvist och brist på rätt kompetens. Vad gäller integration tycks detta dock inte innebära några problem. Aktörerna ifrån civilsamhället ser sig själva som ansvariga för en del av integrationen såsom att tillhandahålla mötesplatser och att ge verktyg för en meningsfull fritid och vardag. De är ett komplement till det offentliga. Inte heller utgår i dagsläget några specifika integrationskopplade bidrag till aktörerna i försök att styra verksamheten åt det hållet, även om det vore önskvärt utav några av de intervjuade. Civilsamhället har därför en fortsatt fristående ställning varpå de kan fortsätta agera flexibelt och styra sin egen verksamhet.

7.1.3 Stöd behövs

Intervjuerna visar att särskilt fotbollsföreningarna upplever ett högt tryck till följd av det ökade antalet nyanlända. Det stora antalet ensamkommande tycks alla vilja spela fotboll. Fotboll är ingen särskilt dyr sport men kostar ändå klubben en del, inte minst i arbete men också ekonomiskt. Båda fotbollsföreningarna har därför sökt bidrag från olika håll. Det tycks råda samförstånd hos alla intervjuade att man behöver stöttning och hjälp samt att man behöver göra saker tillsammans för att integrationen ska lyckas. Även kommunen är medvetna om att civilsamhällets aktörer behöver stöd.

Med ambitionen att de nyanlända ska stanna kvar och etablera sig i kommunen är det viktigt att man jobbar med integration på ett tidigt stadium och att man stöttar upp de som arbetar med frågan på frivillig basis. Det finns hos flera av de intervjuade aktörerna också en önskan om att få stöd ifrån kommunen, kanske främst ekonomiskt. Idrottsföreningarna i båda kommunerna uttrycker även en önskan om att andra föreningar borde uppmuntras att ta efter dem och ta sin del av ansvaret. Kanske är detta något som kommunen skulle kunna uppmuntra till genom olika insatser. Exempelvis skulle man genom att exempelvis ekonomiskt premiera föreningar som gör ett bra arbete, uppmuntra flera aktörer att arbeta med integration. För, som en utav de intervjuade uttrycker, ”pengar motiverar”. Det finns även en del bidrag som till exempel idrottsföreningar kan söka ifrån annat håll. Kanske kan kommunen finnas med och stötta upp föreningen och hjälpa till och ge råd att ansöka om dessa. Dock är det nog inte bara ekonomiskt som civilsamhället behöver stöttning, viktigt är också att de som gör ett bra jobb, på olika sätt uppmärksammas. På samma sätt som många aktörer uppmuntrar sina volontärer genom fika, lunch, fortbildning och presentkort.

7.2 Slutsats

De nyanlända ses från politiskt håll i både Sävsjö och Vaggeryd som en möjlighet för kommunen att växa och förhoppningsvis bidra med ny kompetens och perspektiv. Sett ur det perspektivet är god integration av de nyanlända därför en viktig del. Dels är egen försörjning viktigt, men för att komma dit är språket och ett socialt kontaktnät viktiga.

Intervjustudien visar klart att civilsamhället i de båda kommunerna får en allt större och betydande roll i integrationsarbetet. Både ifrån kommunalt håll och utav representanter ifrån civilsamhället självt anses de integrationsfrämjande åtgärderna som både viktiga och nödvändiga. Civilsamhällets aktörer arbetar ofta med mötesplatser, svenskaundervisning och läxhjälp, vilka alla är vägar in i en social gemenskap och ett deltagande i samhället. Men för att civilsamhället, som mestadels arbetar på ideell basis, ska orka hålla upp sitt viktiga arbete behöver de stöttning från kommunen. Dessutom krävs samordning och samverkan mellan dels olika aktörer från civilsamhället men också med kommunen. Sådana typer av nätverk finns redan idag i båda kommunerna.

Om invandringen till kommunerna ska bli ”tidernas möjlighet” som en av de intervjuade kommunalråden hoppas behöver integrationen fungera väl. Då är det ur ett landsbygdsutvecklingsperspektiv viktigt, för att de ska stanna kvar i kommunen och kunna bidra skattemässigt, att det finns en plan och strategi för hur arbetet med integrationen ska gå till. Det innebär ett integrationsarbete ska starta tidigt, i samverkan med ett starkt, aktivt och mångsidigt civilsamhälle som stötts upp både ekonomiskt och professionellt.

7.3 Vidare studier

Både Sävsjö och Vaggeryds kommun ligger i bibelbältet och utav de integrationsinsatser som görs är många i kyrkornas regi. Självklart finns det även andra föreningar, idrottföreningar, studieförbund och biståndsorganisationer som arbetar med integration i de båda kommunerna. Men området präglas av mycket kyrligt engagemang varifrån också många aktörer hämtar sina volontärer. En undran är om fallet är detsamma i en kommun där kyrkan inte alls har samma betydande roll? Det hade varit intressant att titta vidare på det och göra en jämförande studie i en annan del av Sverige.

Referenser

Litteratur

- Amnå, Erik. (2007). Associational Life, Youth, and Political Capital Formation in Sweden: Historical Legacies and Contemporary Trends. I: Trägårdh, L (red), *State and Civil Society in Northern Europe*. New York/Oxford: Berghahn Books
- Baer, D. (2007). Voluntary Involvement in Comparative Perspective. I: Trägårdh, L (red), *State and Civil Society in Northern Europe*. New York/Oxford: Berghahn Books
- Dalen, M (2015). *Intervju som metod*. Polen: Gleerups Utbildning AB
- Greve, B. (2013). Stat eller marknad: håller de nordiska modellerna på att upplösas? I: Trägårdh et al (red), *Civilsamhället klämt mellan stat och kapital*. Falun: ScandBook AB, ss. 118-132
- Jeppsson Grassman, E. & Svedberg, L. (2007). Civic Participation in a Scandinavian Welfare State. I: Trägårdh (red), *State and Civil Society in Northern Europe*. New York/ Oxford: Berghahn Books.
- Loga, J. (2013). Norsk integrationspolitik: från mångfald till integration. I: Trägårdh et al (red), *Civilsamhället klämt mellan stat och kapital*. Falun: ScandBook AB, ss. 203-217
- Montin, S. & Hedlund, G. (2009). Governance som interaktiv samhällsstyrning – gammalt eller nytt i forskning och politik? I: Montin, S. & Hedlund, G. (red). *Governance på svenska*. Norderstedt, Tyskland: Santéus Academic Press Sweden.
- Pestoff, V. (2012). Cooperatives and Democracy in Scandinavia: The Case of Sweden. I: Wijkström, F & Zimmer, A (red). *Nordic Civil Society at a Cross-Roads. Transforming the Popular Movement Tradition*. Baden Baden: Nomos
- Reuter, M. (2012). Independent Watchdogs or Integrated Policy-Makers? Civil Society Participation in the Hybrid Governance Environment around the Baltic Sea. I: Wijkström, F & Zimmer, A (red). *Nordic Civil Society at a Cross-Roads. Transforming the Popular Movement Tradition*. Baden Baden: Nomos
- Selle, Per. (2013). Reflektioner kring medlemsmodellens betydelse. I: Trägårdh et al (red), *Civilsamhället klämt mellan stat och kapital*. Falun: ScandBook AB, ss. 49-63

- Skov Henriksen, L. (2013). Det avgränsade civilsamhället. I: Trägårdh et al (red), *Civilsamhället klämt mellan stat och kapital*. Falun: ScandBook AB, ss. 64-74
- Trägårdh, L. (2007). The "Civil Society" Debate in Sweden: the Welfare State Challenged. I: Trägårdh, L (red). 2007. *State and Civil Society in Northern Europe. The Swedish Model Reconsidered*. United States: Berghahn Books
- Trägårdh et al. (2013). Inledning: Civilsamhället klämt mellan stat och kapital. I: Trägårdh et al (red), *Civilsamhället klämt mellan stat och kapital*. Falun: ScandBook AB, ss. 9-29
- Wijkström, F. (2011). "Charity Speak and Business Talk". The On-Going (Re)hybridization of Civil Society. I: Wijkström, F. & Zimmer, A. (2011). *Nordic Civil Society at a Cross-Roads. Transforming the Popular Movement Tradition*. Baden Baden: Nomos

Elektroniska källor

- Arbetsförmedlingen (2015). *Utgångspunkter för lokala överenskommelser om nyanländas etablering. Framtagen i samarbete mellan Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, länsstyrelserna, Migrationsverket samt Sveriges Kommuner och Landsting*.
<http://www.arbetsformedlingen.se/download/18.25cbe81c14b70efda532b98/1429785882996/Lokala+överenskommelser+om+nyanländas+etablering.pdf> [2016-02-11]
- Ds 2015:33. *Ett gemensamt ansvar för mottagande av nyanlända*.
- Harding, T. (2012). *Framtidens civilsamhälle. Underlagsrapport 3 till Framtidskommissionen*. Stockholm: Regeringskansliet, Stadsrådsberedningen
- Integrations- och jämställdhetsdepartementet. (2010). *Överenskommelse mellan regeringen, idéburna organisationer inom integrationsområdet och Sveriges Kommuner och Landsting*. Stockholm: Regeringen. (Protokoll 2010-04-14 IJ2009/2235/UF)
- Jordbruksverket (2015). *Så här definierar vi landsbygd*.
<http://www.jordbruksverket.se/etjanster/etjanster/landsbygdsutveckling/altotlandet/sahardefinierarvillandsbygd.4.362991bd13f31cadcc256b.html> [2016-01-05]
- Kulturdepartementet, Socialdepartementet, Regeringen. (2008). *Överenskommelsen mellan regeringen, idéburna organisationer inom det sociala området och Sveriges Kommuner och Landsting*. ID-nummer: Skr. 2008/09:207
- Länsstyrelsen Gotlands län (2016). Vad är integration?
<http://www.lansstyrelsen.se/gotland/Sv/manniska-och-samhalle/integration/Pages/index.aspx> [2016-02-03]
- Migrationsverket (2015). *Överenskommelser om flyktningmottagande och mottagna 2014 och 2015*. Statistik. <http://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik/Aktuell-statistik.html> [2016-02-11]
- Migrationsverket (2016a) *Kommunmottagna enligt ersättningsförordningen 2015. Uppdelad på län/kommun och kategori*.

- <http://www.migrationsverket.se/download/18.39a9cd9514a3460772133ee/1454329141569/Kommunmottagna+enligt+ersättningsförordningen+2015.pdf> [2016-02-04]
- Migrationsverket (2016b). *Inkomna ansökningar om asyl, 2015*. Statistik 2015. <http://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik/Oversikter-och-statistik-fran-tidigare-ar/2015.html> [2016-02-11]
- Migrationsverket (2016c). *Skydd och asyl i Sverige*. <http://www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Skydd-och-asyl-i-Sverige.html> [2016-02-11]
- Migrationsverket (2016d). *Olika myndigheters ansvar*. <http://www.migrationsverket.se/Andra-aktorer/Kommuner/Om-asylsokande/Olika-myndigheters-ansvar.html> [2016-02-11]
- Migrationsverket (2016e). <http://www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Skydd-och-asyl-i-Sverige/Efter-beslut/Om-du-far-stanna/Permanent-uppehallstillstand.html> [2016-02-11]
- Migrationsverket (2016f). *Om personer med uppehållstillstånd*. <http://www.migrationsverket.se/Andra-aktorer/Kommuner/Om-personer-med-uppehallstillstand.html> [2016-02-11]
- Rosenqvist, T. *Ny i Sverige – vad kan jag bidra med. En skrift om integration och utrikes föddas inträde på arbetsmarknaden*. [Arena för tillväxt]. Mixi Print AB
- SCB (2016). *Folkmängd i riket, län och kommuner 31 december 2015 och befolkningsförändringar 2015*. http://www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/Statistik-efter-amne/Befolkning/Befolkningens-sammansattning/Befolkningsstatistik/25788/25795/Helarsstatistik---Kommun-lan-och-riket/399347/ [2016-04-06]
- SKL (2015a). *LOSSA – Lokala exempel på samverkan mellan stat, kommuner och civilsamhälle i mottagandet av nyanlända* [rapport]. <http://webbutik.skl.se/sv/artiklar/lossa.html> Stockholm: SKL. ISBN: 978-91-7585-366-6 [2016-04-07]
- SKL (2015b). *Ansvar och ersättningar i mottagandet*. <http://skl.se/integrationsocialomsorg/asylochflyktningmottagandeintegration/ansvarersattningar.3366.html> [2015-12-17]
- SOU 2008:56. *Mångfald som möjlighet. Åtgärder för ökad integration på landsbygden*.
- Sävsjö kommuns hemsida (2016) www.savsjo.se [2016-04-07]
- U 2014:4. *Utredningen för ett stärkt civilsamhälle*. Stockholm: Regeringen
- Vaggeryds kommuns hemsida (2016). www.vaggeryd.se [2016-02-04]
- Westholm, E (2016) Debatt: Är invandringen ljuset för landsbygden och en återkomst av det medborgerliga ansvaret? *Dalarnas Tidningar* 18 april 2016. Tillgänglig: <http://www.dt.se/kultur/debatt-ar-invandringen-ljuset-for-landsbygden-och-en-aterkomst-av-det-medborgerliga-ansvaret> [2016-05-18]
- von Essen, Jegermalm & Svedberg (2015). *Folk i rörelse – medborgerligt engagemang 1992-2014*

Personlig kommunikation

Allan Ragnarsson, kommunalråd Vaggeryds kommun. Intervju 11 mars 2016

Anna Aspås, Högländskyrkan Sävsjö. Intervju 4 mars 2016

Daniel Hammar Komarica, integrationsansvarig Sävsjö FF. Intervju 3 mars 2016

Göran Stålhammar, driver läxkafé i Internationella Vänners regi. Intervju 9 mars 2016

Ilse Karlsson, diakon i Svenska kyrkan Sävsjö Pastorat. Intervju 26 februari 2016

Jens Brinkestam, praktikant på IM-hemmet i Vrigstad. Intervju 11 mars 2016

Laila Olausson, NBV Skillingaryd. Intervju 22 mars 2016

Lena Lindkvist, flyktingsamordnare Vaggeryds kommun. Intervju 10 mars 2016

Lillemor Hultqvist, administrativ chef Socialförvaltningen Sävsjö kommun. Intervju 26 februari 2016

Michael Anderberg, projektsamordnare Vaggeryds kommun. Intervju 10 mars 2016

Petra Gustavsson, ordförande Sävsjö FF. Intervju 3 mars 2016

Ragnar Alkemark, ordförande Skillingaryds Idrottssällskap. Intervju 8 mars 2016

Roland Oscarsson, pastor Missionskyrkan Skillingaryd. Intervju 8 mars 2016

Stefan Gustafsson, kommunalråd Sävsjö kommun. Intervju 24 februari 2016